

Hur uppfattas vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning?

**En fenomenografisk undersökning utifrån förskollärares och
barnskötares perspektiv**

Av: Cecilia Johansson & Eleen Yu

Handledare: Raili Uibo
Södertörns högskola | Lärarutbildningen
Kandidatuppsats, 15hp
Självständigt vetenskapligt arbete | Höstterminen 2021

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

Title: How is parental/guardian influence in preschool education perceived? A phenomenographic study from the perspective of preschool teachers and childminders

Authors: Cecilia Johansson & Eleen Yu

The purpose of this study is to examine how preschool teachers' and childminders' perceive parental/guardian influence in preschool. This qualitative study is based on individual interviews with five preschool teachers and childminders representing a wide range of professional experiences and backgrounds. A phenomenographic approach was used to highlight the variations in the way parental/guardian influence was perceived. The variations were then analysed using Alasuutari's (2010) horizontal and vertical frames of power to determine power relations between preschool teachers/childminders and parents/guardians. The results were further analysed through Moss' (2007) views on democratic practices in the preschool setting.

The results of this study show that both preschool teachers and childminders acknowledge the parental/guardian knowledge and expertise of their own children and place significance on open communication and building a trusting relationship. However, preschool teachers and childminders exerted their professional background when it came to matters regarding the preschool's pedagogy. This finding alludes to the practice that preschool teachers and childminders attempt to regulate and limit parental/guardian influence under certain circumstances, which is not in line with Moss' views on democratic practices. In addition the study found that an uncertainty exists among preschool teachers and childminders in regards to what parental/guardian influence actually means.

Keywords: *preschool, democracy, power relations, parental influence, guardian influence*

Innehållsförteckning

1. Inledning & problemformulering.....	1
2. Syfte & frågeställning.....	2
3. Förtydligande av begrepp	2
4. Tidigare forskning	3
4.1 Maktfördelning mellan förskolan och föräldrar.....	3
4.2 Demokrati och makt i förskolan.....	4
4.3 Lärares maktposition gällande föräldrainflytande	4
4.4 Lärares uppfattningar av föräldrars växande inflytande	5
5. Teoretiska utgångspunkter.....	6
5.1 Den horisontella och den vertikala ramen.....	6
5.2 Double bind.....	7
5.3 Demokrati i förskolan gällande vårdnadshavares inflytande.....	7
6. Undersökningsmetod & material	8
6.1 Fenomenografi	8
6.2 Val av metod.....	9
6.3 Undersökningens reliabilitet & validitet.....	9
6.4 Urvalsmetod.....	10
6.5 Genomförande av intervjuer.....	11
6.6 Analys & bearbetning av material.....	12
6.7 Metodkritik.....	13
6.8 Forskningsetiska övervägande	14
6.9 Arbetsfördelning.....	14
7. Resultat & Analys	14
7.1 Vad vårdnadshavares inflytande innebär	16
7.2 Förutsättningar för vårdnadshavares inflytande.....	21
7.3 Vårdnadshavare som resurs	26
7.4 Vårdnadshavares uttryck av inflytande.....	28
7.5 Problematik gällande vårdnadshavares inflytande	31

8. Diskussion & slutsatser	36
8.1 Didaktiska implikationer	40
8.2 Vidare forskning	41
Referenslista	42

Bilagor

Bilaga 1: Samtyckesblankett

Bilaga 2: Intervjuguide

1. Inledning & problemformulering

Enligt Skolverket är vårdnadshavares inflytande något som är relativt nytt inom skolvärlden. Arbetet med att främja vårdnadshavares inflytande över utbildningen startade 1970 och har sedan successivt ökat med åren (Skolverket 2021). I dagsläget belyser Utbildningsdepartementet, angående den nya skollagen, att vårdnadshavares inflytande behövs eftersom barn inte har förmågan att utöva inflytande på samma sätt som vuxna. Vårdnadshavarna blir på så vis barnens röst när det kommer till inflytande över förskolans utbildning (Utbildningsdepartementet 2009).

Vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning kan även kopplas till demokrati och att förskolan, enligt läroplanen, vilar på en demokratisk grund (Skolverket 2018, s. 5). Enligt vår tolkning menar Peter Moss, professor i förskolepedagogik vid University College London, att inflytande ingår i en demokratisk praxis. Inflytande handlar då om att skapa möjlighet för alla deltagande, barn som vuxna, att påverka beslut som berör det sammanhang som de befinner sig i (Moss 2007, s. 7). Demokrati skulle därför kunna vara en möjlig anledning till att barns och vårdnadshavares inflytande finns med i läroplanen.

I läroplanen står det att förskolan ska “tydliggöra för barnen och barnens vårdnadshavare vilka mål utbildningen har. Detta är en förutsättning för vårdnadshavares möjlighet till inflytande och förståelse för förskolans uppdrag” (Skolverket 2018, s. 8). Läroplanen skriver inte fram *vad* i utbildningen vårdnadshavare ska ha inflytande över eller *hur* vårdnadshavares inflytande kan eller bör se ut. Utifrån vår erfarenhet av att ha arbetat som barnskötare inom förskolan i ett flertal år upplever vi att behovet av att tolka och tillämpa vårdnadshavares inflytande, utifrån läroplanen, kan skapa förvirring och osäkerhet. Enligt vår mening delar Skolverket vår upplevelse eftersom de lyfter upp Lars Erikssons studie som visar att många nya lärare upplever en osäkerhet i mötet med vårdnadshavare (Eriksson 2009, se Skolverket 2021). Vilken grad av inflytande bör vårdnadshavare ha och vad är ens rimligt, är några av de frågor som kan uppstå kollegor emellan inom förskolan. Detta väcker ett intresse hos oss och genom den här undersökningen vill vi försöka ta reda på hur förskollärare och barnskötare faktiskt uppfattar vårdnadshavares inflytande.

Skolverket lyfter behovet av att hitta nya arbetsformer när det gäller vårdnadshavares inflytande (Skolverket 2021). I vår undersökning kommer vi belysa olika nyanser av hur vårdnadshavares inflytande uppfattas av förskollärare och barnskötare. Vi hoppas att vår undersökning ska kunna

bidra till reflektion och inspiration som berikar det demokratiska arbetet med vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning.

2. Syfte & frågeställning

Syftet med vår undersökning är att undersöka variationer av förskollärares och barnskötarens uppfattningar om vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Med utgångspunkt från demokrati och olika maktförhållanden kommer vi synliggöra aspekter som kan möjliggöra och hindra vårdnadshavares inflytande.

Frågeställningar som behandlas i undersökningen:

- Vad innebär vårdnadshavares inflytande enligt förskollärare och barnskötare?
- Hur uppfattar förskollärare och barnskötare att vårdnadshavares inflytande tar sig i uttryck?
- Vilka hinder anser förskollärare och barnskötare kan påverka vårdnadshavares inflytande?
- Vilka förutsättningar måste finnas för att vårdnadshavare ska kunna utöva sitt inflytande enligt förskollärare och barnskötare?

3. Förtydligande av begrepp

Innan vi presenterar vår undersökning vill vi göra några förtydliganden för att underlätta läsningen. När vi skriver om förskolans utbildning så vill vi förtydliga att det innefattar *både* lärande och omsorg. För gemene man är begreppet “utbildning” starkt kopplat till lärande, men enligt förskolans läroplan ska utbildningen utgå “från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet” (Skolverket 2018, s. 7).

Vi vill även förtydliga varför vi använder oss av både begreppet “vårdnadshavare” och “förälder”. Vårdnadshavare är det begrepp som läroplanen använder kopplat till inflytande. Därför kommer vi att använda begreppet vårdnadshavare när vi själva skriver om vårdnadshavares inflytande. De forskningsartiklar vi valt att använda i vår undersökning samt de förskollärare och barnskötare som vi intervjuat använder sig av begreppet förälder kopplat till inflytande. För att göra en rättvis översättning av forskningsartiklarna samt av förskollärarnas och barnskötarnas svar så kommer vi

att använda begreppet förälder om det är det ordet som forskarna eller förskollärarna och barnskötarna valt att använda.

4. Tidigare forskning

Under avsnittet om tidigare forskning presenterar vi forskningsartiklar som berör vårdnadshavares inflytande i förskola och skola. Eftersom vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning är en relativt ny företeelse (Skolverket 2021) upplever vi att det saknas en gedigen forskning kring ämnet. Därför har vi behövt välja forskningsartiklar som berör både förskola och skola. Under vår egen forskningsprocess fann vi att många av forsknings artiklarna använder andra liknande begrepp som till exempel samverkan, samarbeten och delaktighet istället för inflytande. För att kunna ge en överblick av forskningsområdet valde vi att inkludera även dessa artiklar i avsnittet. Vi delade upp artiklarna utifrån gemensamma teman och kommer att presentera dem under följande rubriker: maktfördelning mellan förskolan och föräldrar, demokrati och makt i förskolan, lärarens maktposition gällande föräldrainsflytande och lärares uppfattningar av föräldrars växande inflytande.

4.1 Maktfördelning mellan förskolan och föräldrar

Maarit Alasuutari (2010), professor i pedagogik för barn i yngre åldrar, undersökte förskollärares uppfattningar av föräldrars inflytande utifrån samarbete gällande utformandet av barnets individuella utbildningsplan i den finska förskolan (s. 150). Alasuutari fann att förskollärarnas beskrivningar av deras interaktioner med föräldrar kunde kategoriseras i två primära ramar; den horisontella- och den vertikala ramen (ibid, s. 153). Den horisontella ramen syftar till att undvika hierarkisk positionering där expertis om barnet delas mellan föräldrar och förskollärare (ibid, s. 155). Inom den horisontella ramen ses föräldrar och förskollärare som jämlika partners där båda kan bidra med kunskap om barnet för att skapa en helhetsbild av barnet. Genom detta får föräldrarna större möjlighet till inflytande (ibid, s. 156). Inom den vertikala ramen anses förskollärare som den professionella experten och föräldrar förväntas lyssna och acceptera förskollärarens bedömning av sitt barn och får därmed mindre möjlighet till inflytande (ibid, ss. 153-155). Alasuutari menar att förskollärarna i studien uppskattade att få ta del av föräldrars kunskap om deras barn men förväntade sig samtidigt också att föräldrar skulle avstå från att försöka påverka förskolans rutiner och pedagogik (ibid, s. 154). Vidare fann Alasuutari att när förskollärarna identifierar svårigheter hos barnet förväntar de sig att föräldrar ska lyssna och acceptera deras professionella omdöme (ibid,

s. 155). Studiens resultat visar att den horisontella ramen förekom oftare än den vertikala ramen, men båda ramarna är förekommande inom förskolan. Det visar att rutinen att involvera föräldrar ledde till en jämnare maktfördelning och därmed högre grad av inflytande från föräldrar. Däremot var föräldrars inflytande begränsat till enbart deras eget barn snarare än förskolans utbildning i allmänhet (ibid, s. 158). Enligt vår mening kan begränsningar av vårdnadshavares inflytande leda till frågan om förskolans praktiker kan karakteriseras som demokratiska eller inte.

4.2 Demokrati och makt i förskolan

Jóhanna Einarsdóttir, professor i förskolepedagogik, och Arna H. Jónsdóttir (2019), professor i pedagogik, vid Islands universitet har genomfört en studie på Island som fokuserar på förskollärares uppfattningar av föräldrars åsikter om förskolans utbildning utifrån ett makt- och ett demokratiskt perspektiv (s. 175). Einarsdóttirs & Jónsdóttirs studie lyfter upp Moss idéer om att demokratisk praxis i förskolan innebär att föräldrar och pedagoger ska kunna vara delaktiga på lika villkor när det rör beslut gällande förskolans utbildning. Detta innebär att respektera mångfald, erkänna att det kan finnas olika perspektiv och åsikter samt välkomna både nyfikenhet och osäkerhet i beslutsprocesser (Dahlberg & Moss 2005, se Einarsdóttir & Jónsdóttir, 2019, s. 186). Studien visar att förskollärare och föräldrar är överens om kunskaps- och maktfördelningen dem emellan. Både förskollärare och föräldrar menade att det finns en tydlig åtskillnad mellan förskollärares professionella kunskaper och föräldrars kunskaper om sitt eget barn. När föräldrar har frågor och önskemål angående sitt eget barns välbefinnande agerar förskollärarna genom att lyssna och vara tillmötesgående. När föräldrar har frågor eller kritik angående pedagogiken eller undervisningen agerade förskollärarna genom att förklara syftet och målet med deras undervisning och pedagogik utifrån läroplanen, snarare än att göra förändringar som passar föräldrars åsikt (Einarsdóttir & Jónsdóttir 2019, ss. 183-184). Det verkar finnas en tyst överenskommelse bland både förskollärare och föräldrar om att det är förskolläraren som, genom sin profession, är den som bestämmer. Denna acceptans stöder dock inte Moss bild av en demokratisk förskola och Einarsdóttir & Jónsdóttir föreslår att förskolor måste fokusera på ett mer jämlikt samarbete med föräldrar (ibid). Att lärare och skolan ses som den dominerande aktören/maktutövaren kan vara problematiskt och kan till och med leda till att föräldrars inflytande undermineras.

4.3 Lärarens maktposition gällande föräldrainflytande

Kathryn Nakagawa, professor i Asian Pacific American studies vid Arizona State University har genomfört en studie i USA där hon analyserade föräldrars inflytande i skolan utifrån olika policydokument och litteratur. Nakagawa (2000) hävdar att det inom utbildningspolitiken gällande föräldrars inflytande, har skapats en bild av en "ideal förälder" som påverkar lärares förväntningar av föräldrars engagemang samt hur föräldrar tolkar sitt eget inflytande (s. 447). Nakagawa refererar till Jamieson (1995) som skriver att föräldrar oftast placeras i en "double bind" där lärare uppfattar föräldrar som antingen ett problem eller som överbeskyddare av sitt eget barn (se Nakagawa 2000, s. 448). En double bind skapar ett dilemma för föräldrar eftersom att oavsett vilket val de gör så kan lärare tolka det som problematiskt. Nakagawas studie visar att lärare sällan välkomnar att föräldrar framför kritik i syfte att försöka styra skolans utbildning. Lärares uppfattningar av en bra förälder är någon som stödjer skolans praktik och inte ifrågasätter den, samt någon som är engagerad, men inte för mycket (Nakagawa 2000, s. 456). Nakagawas studie förutsätter att det är skolan och lärare som har makten; makten att skapa en ideal förälder såväl som makten att placera föräldrar i en double bind. En ökning av vårdnadshavares inflytande kan också skapa en asymmetriskt maktbalans där vårdnadshavare befinner sig med en oproportionerligt stor makt över lärare. En sådan obalans kan leda till att lärarna använder sig av olika strategier för att skydda sin profession, vilket den kommande artikeln visar.

4.4 Lärares uppfattningar av föräldrars växande inflytande

En israelisk studie som genomfördes av professor Audrey Addi-Raccah tillsammans med forskaren Rinat Arviv-Elyashiv (2008) visar att lärare som känner sig hotade av föräldrars ökade inflytande över skolans utbildning reagerar genom att använda vissa politiska strategier för att förhindra missnöjda föräldrar. Lärarna som intervjuades uppskattar att föräldrar visar intresse för sitt eget barns lärande samt att föräldrar som tar initiativ till att planera roliga aktiviteter för barnen under skoltid (s. 402). Samtidigt upplever lärarna att föräldrar mer och mer försöker utöva sitt inflytande över pedagogiken och didaktiska frågor vilket lärarna tolkar som ett hot mot deras profession (s. 403). För att hävda sin profession använder lärarna vissa politiska strategier, som öppenhet och transparens, i sitt bemötande av föräldrarna. Lärarna lade ner mycket tid och energi på att visa öppenhet genom att kommunicera med föräldrar och förklara sina beslut och handlingar i klassrummet (s. 406). Lärarna prioriterade även att bygga positiva relationer till både eleverna och deras föräldrar (ibid).

Det finns väletablerad forskning kring varför vårdnadshavares inflytande i skolan är något viktigt, men vi upplever att det saknas forskning kring hur arbetet med vårdnadshavares inflytande kan uppfattas av förskollärare och barnskötare. Därmed anser vi att vår undersökning fyller en kunskapslucka genom att vi vill undersöka hur förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning utifrån ett demokratiskt syfte.

5. Teoretiska utgångspunkter

För att kunna svara på syftet och frågeställningarna för vår undersökning har vi valt ut tre stycken teoretiska begrepp som vi kommer att beskriva i det här avsnittet. De teoretiska begreppen som vi har valt att analysera vårt resultat utifrån är den horisontella och den vertikala ramen, double bind och demokrati. Den horisontella och den vertikala ramen samt double bind är begrepp som vi använder för att analysera maktförhållanden i interaktionen mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare. Vi har valt att använda oss av de begreppen för att maktförhållanden påverkar vårdnadshavares möjlighet till inflytande. Hur maktförhållandena ser ut påverkar även om en demokratisk praxis är möjlig. I en demokratisk praxis ingår inflytande ur olika perspektiv. Vi har valt att använda oss av demokrati som begrepp för att undersöka vilka former av inflytande kopplat till demokrati som förskollärare och barnskötare uppfattar att vårdnadshavare utövar i relation till förskolans utbildning.

5.1 Den horisontella och den vertikala ramen

Alasuutari två ramar, den horisontella och den vertikala, har vi valt som teoretiska begrepp för vår analys eftersom det handlar om hur interaktionen och maktfördelningen mellan förskollärare och vårdnadshavare påverkar vårdnadshavarnas möjlighet till inflytande. Genom att använda oss av de här ramarna undersöker vi om relationen mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare är jämställd eller hierarkisk. Inom den horisontella ramen ses både förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare som experter; förskolläraren/barnskötaren som pedagogisk expert och vårdnadshavaren som expert över sina barn (Alasuutari 2010, s. 155). Förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare antas vara samarbetspartners som tillsammans verkar för barnets bästa. Den vertikala ramen antar att det finns en hierarki där förskollärare/barnskötare betraktas som den enda experten. Under den vertikala ramen positioneras vårdnadshavare som passiva och de förväntas följa förskollärares/barnskötarens professionella kunskaper när det gäller barns lärande och

utveckling. Den horisontella ramen möjliggör ett ökat inflytande för vårdnadshavarna, medan den vertikala ramen begränsar vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning (Alasuutari 2010, ss. 153-155). Vi har valt att använda oss av den horisontella och vertikala ramen när vi analyserar vårt material för att se om vi kan få syn på interaktionsmönster mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare som kan påverka vårdnadshavarnas inflytande över förskolans utbildning.

5.2 Double bind

Nakagawa (2000) använder Jamiesons begrepp "double bind" som ett sätt att beskriva hur lärare bär makten och kan begränsa vårdnadshavares valmöjligheter och inflytande (ss. 448-449). Vi har valt double bind som begrepp för att utifrån våra resultat undersöka om förskollärare och barnskötare kontrollerar och begränsar vårdnadshavares inflytande i någon form. Enligt Nakagawas (2000) tolkning av double bind har vårdnadshavare enbart möjlighet att utöva sitt inflytande på skolans villkor (s. 447). Om vårdnadshavarna å andra sidan väljer att inte följa skolans villkor och istället ifrågasätter skolan och försvarar sina barns intressen anser skolan att vårdnadshavarna är överbeskyddande eller problematiska på annat vis (s. 449). Enligt en double bind "straffas" vårdnadshavarna vad de än väljer att göra. Antingen uppfattas vårdnadshavarna som oengagerade eller som överbeskyddande av lärarna. På det sättet begränsas eller förminsas vårdnadshavarnas valmöjligheter till inflytande (Nakagawa 2000, ss. 448-449). Genom att använda begreppet double bind i vår analys kan vi få reda på om förskollärare och barnskötare placerar vårdnadshavare i en double bind och därmed begränsar deras inflytande över förskolans utbildning.

5.3 Demokrati i förskolan gällande vårdnadshavares inflytande

Enligt förskolans läroplan vilar förskolans utbildning på demokratisk grund. Moss (2007) beskriver att inflytande inom en demokratisk praxis handlar om att vuxna och barn får möjlighet att påverka beslut som rör dem själva (s. 7). Inom förskolan innebär detta att vårdnadshavare och pedagoger ska kunna vara delaktiga på lika villkor när det rör beslut gällande förskolans utbildning. Detta kräver ett medvetet arbete som innebär att respektera mångfald, erkänna att det kan finnas olika perspektiv och åsikter samt välkomna både nyfikenhet och osäkerhet i beslutsprocesser (s. 13). Moss lyfter vidare att människor har oändliga sätt att uttrycka sig på och att förmågan att kunna lyssna på olika uttryckssätt är en viktig del av demokratisk arbete (ibid). Därför har vi valt demokrati som begrepp när vi analyserar våra resultat. Moss beskriver fyra olika demokratiska praktiker som vi anser är

relevanta att använda i vårt analysarbete. Moss fyra demokratiska praktiker är: beslutsfattande, utvärdering, ifrågasättande av dominerande diskurser samt öppenhet för förändring (ibid, s. 12). Beslutsfattande som demokratisk praktik handlar om att ha rätt att delta i beslut som handlar om syftet med förskolans utbildning samt praktiska frågor om hur utbildningen ska utformas. Utvärdering innebär att ge vårdnadshavarna möjlighet att vara delaktiga i utvärderingen av förskolans utbildning. Den demokratiska praktiken om att få möjlighet att ifrågasätta dominerande diskurser handlar enligt vår tolkning om att ge vårdnadshavare möjlighet att ifrågasätta förskolans utbildning och undervisning. Den fjärde och sista av Moss demokratiska praktiker, öppenhet för förändringar, förutsätter att det finns en möjlighet att ifrågasätta förskolans utbildning. Genom ifrågasättande kan nya ideér skapas och därmed förändring ske (ibid, s. 12-13). Genom att använda oss av Moss demokratiska praktiker i vårt analysarbete kan vi få syn på om förskollärares och barnskötares uppfattningar av vårdnadshavares inflytande kan kopplas samman med demokrati eller inte.

6. Undersökningsmetod & material

Under detta avsnitt beskriver vi den forskningsansats vår undersökning utgår ifrån. Utifrån forskningsansatsen redogör vi för vårt metodval och tillvägagångssätt, vilket inkluderar de urvalsmetoder vi använde, hur materialsamling genomfördes och bearbetades, kritiska tankar kring metodval, etiska överväganden som vi har tagit hänsyn till samt hur vi delade upp arbetet under undersökningens gång.

6.1 Fenomenografi

Vår undersökning bygger på den fenomenografiska ansatsen vilket betyder att vi ämnar undersöka förskollärares och barnskötares olika uppfattningar om vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Inom fenomenografien görs en skillnad på hur något är (kallas för första ordningens perspektiv) och hur något uppfattas att vara (kallas för andra ordningens perspektiv). En fenomenografisk studie utgår från andra ordningens perspektiv, där människors uppfattningar om något synliggörs (Larsson 1986, s. 12-13). Vår undersökning är en, som Larsson skriver, "empiriskt grundad beskrivning av olika sätt att uppfatta omvärlden" (ibid, s. 13). I vår undersökning kommer vi att analysera intervjuer med förskollärare och barnskötare samt försöka beskriva innebörden i deras uppfattningar av att arbeta med vårdnadshavares inflytande i förskolan (ibid, s. 13). Den

fenomenografiska ansatsen handlar om att undersöka människors olika uppfattningar om ett fenomen. För att kunna göra detta är det av betydelse att vi även tittar på relationen mellan subjektet, alltså personen ifråga, och fenomenet, i vårt fall vårdnadshavares inflytande. Enligt Larsson och Holmström (2007) strävar människan efter mening i relation till omvärldens fenomen. För att få en djupare bild av förskollärares och barnskötarens uppfattningar om vårdnadshavares inflytande kommer vi genom våra intervjuer och vårt analysarbete försöka ta reda på vad respondentens uppfattningar är av fenomenet och hur respondenten skapar mening utifrån fenomenet (Larsson & Holmström 2007, s. 56-57). Utifrån den fenomenografiska ansatsen kommer vi sedan i vårt analysarbete att sträva efter att synliggöra skillnader och variationer i förskollärarnas och barnskötarnas uppfattningar om vårdnadshavares inflytande (Larsson 1986, s. 22). Enligt Larsson (1986) fungerar uppfattningar ofta “som tankerammar, som hindrar människor att fullt ut ta tillvara de möjligheter, som trots allt finns” (s. 24). Genom att vi i vår undersökning ämnar sträva efter att presentera olika uppfattningar om arbetet med vårdnadshavares inflytande är vår förhoppning att denna undersökning kan bli ett reflektionsunderlag där förskollärare och barnskötare kan få syn på variationer av möjligheter i arbetet med vårdnadshavares inflytande (ibid, s. 24).

6.2 Val av metod

Utifrån vårt val av syfte och forskningsansats har vi valt att genomföra en kvalitativ undersökning för att, genom intervjuer, få rikliga beskrivningar som synliggör subjektiva uppfattningar hos förskollärare och barnskötare av fenomenet “vårdnadshavares inflytande”. Eftersom en persons uppfattningar inte är mätbara ansåg vi att en kvalitativ undersökning ämnar sig bäst i jämförelse med en kvantitativ undersökning (Patel & Davidson 2019, ss. 52-53). Genom att genomföra enskilda intervjuer får vi möjlighet att ställa frågor till våra intervjupersoner som kan leda till en djupare inblick i hur förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavares inflytande på olika sätt (Larsson 1986, s. 26). Vi har valt ett semi-strukturerat format för våra intervjuer vilket ger en frihet till intervjupersonen att svara fritt. Ett semi-strukturerat format skapade även en möjlighet för oss att ställa specifika uppföljningsfrågor vilket, i enlighet med den fenomenografiska ansatsen, resulterade i nyanserade svar om hur förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning (Patel & Davidson 2019, s. 17).

6.3 Undersökningens reliabilitet & validitet

Validiteten i vår undersökning bygger på att vi är noggranna med att vi undersöker det fenomen som vi ämnar undersöka. I vår undersökning är fenomenet förskollärares och barnskötarens uppfattningar om föräldrars inflytande (Patel & Davidson 2019, s. 133). Under arbetets gång har vi genomgående återkopplat till vårt syfte och våra frågeställningar för att försäkra oss om att vi håller rätt kurs i genomförande av vår undersökning. Vi skapade intervjufrågor utifrån våra forskningsfrågor för att försäkra oss om att vi får svar på det vi ämnar undersöka i vår undersökning.

Innan vi började analysera vårt material valde vi ut analysmetoder och analysmodeller som är tydligt förankrade i den fenomenografiska ansatsen. Vi har även reflekterat över vår egen förförståelse av fenomenet “vårdnadshavarens inflytande över förskolans utbildning” för att vi ska kunna vara öppna för olika uppfattningar av fenomenet och inte låta vår egen förförståelse färga våra tolkningar av vårt insamlade material. Allt detta har vi gjort för att det är av betydelse att validiteten i en kvalitativ undersökning ska omfatta hela forskningsprocessen från materialinsamling till analys (Patel & Davidson 2019, ss. 133-134).

Reliabilitet i en kvalitativ studie handlar om en undersöknings tillförlitlighet (Patel & Davidson 2019, s. 132). Det handlar om hur noggranna vi är gällande att vårt resultat ska återspegla vårt material (Uljens 1989, s. 54). För att kontrollera reliabiliteten i vår undersökning använde vi oss av ljudinspelning, vilket medförde att vi kunde spela upp intervjupersonens svar upprepade gånger för att vara noggranna och försäkra oss om att vi uppfattat intervjupersonens svar korrekt (Patel & Davidson 2019, s. 132).

6.4 Urvalsmetod

Läroplanen beskriver att vårdnadshavarens inflytande är något som arbetslaget har ansvar för (Skolverket 2018, s. 17). I förskolans arbetslag ingår det både förskollärare och barnskötare. Därför har vi valt att undersöka hur båda professionerna uppfattar vad som motiverar eller begränsar vårdnadshavarens inflytande över förskolan. Eftersom vi strävar efter att lyfta fram de olika variationerna av uppfattningar gjordes vårt urval mer målmedvetet och med mer eftertanke (Larsson 1986, ss. 29-30). Som metod i vårt sökande efter intervjupersoner använde vi oss av en kombination av strategiskt urval och ett bekvämlighetsurval som innebar att vi valde intervjupersoner utifrån professionella kontakter. Förskollärarna och barnskötarna som vi intervjuade är före detta kollegor, personer som arbetar på våra vfu-förskolor samt kollegor till våra studentkamrater på

förskollärarytbildningen. Vi strävade efter att komma i kontakt med barnskötare och förskollärare som har olika lång erfarenhet, olika kulturella bakgrunder, ålder och kön i förhoppningen om att få fram olika uppfattningar om vårdnadshavares inflytande (Patel & Davidson 2019, s. 141). Utfallet blev en snävare spridning gällande kön men en större spridning gällande intervjupersonernas ålder, kulturella bakgrund och arbetserfarenhet.

Vi skickade ut en förfrågan om att delta i undersökningen till åtta intervjupersoner. Vårt val av antal intervjupersoner baserades på vår uppskattning av vad som är rimligt utifrån undersökningens tidsram. Tre av de tillfrågade intervjupersonerna valde att avbryta sitt deltagande innan intervjun av personliga skäl. På grund av att vi hade en begränsad tid att förhålla oss tisdå valde vi att inte tillfråga fler intervjupersoner. Urvalsgruppen består därmed av fem intervjupersoner totalt, tre förskollärare och två barnskötare varav en som är pensionerad. Fyra kvinnor och en man i åldrarna 35 till 70 år deltog i undersökningen. De som för närvarande arbetar inom förskolan är utspridda mellan fyra olika förskolor i olika kommuner i Mellansverige. Intervjupersonerna har mellan 5 till 39 års yrkeserfarenhet. Vi har valt att använda fingerade namn på intervjupersonerna för att underlätta läsandet av citaten. För att undvika identifiering av den enda mannen i undersökningen valde vi att använda fingerade namn som är könsneutrala. De namn vi valt är: Alex, Charlie, Mika, Sasha och Rio.

En muntlig eller skriftlig förfrågan gjordes till potentiella intervjupersoner, om de var villiga att delta i en individuell intervju om ämnet vårdnadshavares inflytande via Zoom eller genom ett fysisk möte. Efter muntligt medgivande för medverkan bestämdes en tid och plats för intervjun. Sedan skickades samtyckesblanketten via e-post till de intervjupersoner som skulle delta i en Zoom intervju medan de som deltog i en fysisk intervju fick blanketten på plats innan intervjun började.

6.5 Genomförande av intervjuer

Två av fem intervjuer gjordes digitalt och resten under fysiska möten. Intervjuerna genomfördes enskilt där en av oss intervjuade tre personer och den andre intervjuade de resterande två. Den genomsnittliga längden på intervjuerna var 40 minuter. Intervjuerna genomfördes med hjälp av en intervjuguide, (se bilaga 2), som bestod av de frågor som vi valt att ställa till intervjupersonerna. Intervjuguiden användes för att underlätta för oss som intervjuar att hålla kursen genom intervjun och för att säkerställa att alla frågor blev besvarade (Löfdahl Hultman & Ribaeus 2021, s. 166). Intervjuerna inleddes med en orientering där vi förklarade för intervjupersonen vad intervjuens syfte

var och hur material vi samlar in kommer att behandlas. Våra intervjufrågor var av både öppen och konkret karaktär. Frågornas öppenhet möjliggjorde för intervjupersonen att besvara frågorna med egna ord. Genom att frågorna även konkret berör intervjupersonens egna uppfattningar om vårdnadshavares inflytande minskade vi även risken för att intervjupersonen skulle sväva ut och berätta om något annat än det som vi önskar få svar på (Löfdahl Hultman & Ribaeus 2021, s. 166). Vi använde oss av inledande frågor som syftade till att leda intervjupersonen till att ge oss specifika och konkreta exempel på hens uppfattningar om vårdnadshavares inflytande (Kvale & Brinkmann 2012, s. 150). I de fall där intervjupersonen upplevdes ha svårigheter att besvara frågan använde vi oss av uppföljningsfrågor. Uppföljningsfrågor användes även för att bekräfta betydelsefulla beskrivningar och för att uppmuntra till vidare berättande (ibid, s. 151). Tolkande frågor fanns inte med i intervjuguiden, men användes för att säkerställa att vi förstätt intervjupersonens svar korrekt. För att följa intervjupersonens berättelse ställdes frågorna från intervjuguiden med en låg grad av standardisering där vi kunde avgöra i vilken ordning frågorna ställdes under intervjuens gång (Patel & Davidson 2012, s. 105). Intervjun avslutades med en uppföljning där intervjupersonen fick frågan om hur hen upplevt intervjun och om hen hade något ytterligare att tillägga (Kvale & Brinkmann 2012, ss. 142, 152).

6.6 Analys & bearbetning av material

För att kunna analysera och bearbeta vårt material har vi utgått från en fenomenografisk analys. Vi började vårt analysarbete med att transkribera våra intervjuer noggrant. Några intervjuer genomfördes på engelska. Dessa intervjuer transkriberades först och översattes sedan till svenska. Efter att vi transkriberat vårt material så använde vi oss av den fenomenografiska analysen som Patel och Davidson skriver om i sin bok om forskningsmetodikens grunder. Den fenomenografiska analysen följer fyra steg. I det första steget bekantade vi oss med vårt material för att få en förståelse för hur varje intervjuperson uppfattar vårdnadshavares inflytande. Det nästa steget i vår analysprocess var att uppmärksamma vilka likheter och skillnader som finns *mellan* våra intervjupersoners uppfattningar. I det tredje steget sammanställde vi intervjupersonernas utsagor under olika teman. Varje tema har valts utifrån våra forskningsfrågor samt intervjupersonernas uttalanden. Inom varje tema synliggör vi specifika uppfattningar om vårdnadshavarnas inflytande samt vilka nyanser som finns i intervjupersonernas beskrivningar. De teman som vi kom fram till är: förutsättningar för vårdnadshavares inflytande, vårdnadshavare som resurs, vårdnadshavares uttryck av inflytande, problematik gällande vårdnadshavares inflytande samt vad vårdnadshavares inflytande innebär. Det fjärde och sista steget i vårt analysarbete var att undersöka hur våra teman

relaterar till varandra (Patel & Davidson 2019, s. 38). Med inspiration från Uljens hierarkiska modell skapade vi sedan en egen modell där vi rangordnade våra teman utifrån hur omfattande och utvecklande intervjupersonens uppfattningar gällande vårdnadshavares inflytande kan tänkas vara (Uljens 1989, ss. 50-51). En utvecklad och omfattande uppfattning är, enligt vår tolkning, då intervjupersonen har en tydlig och klar uppfattning om vad vårdnadshavares inflytande innebär. En mindre utvecklad och omfattande uppfattning anser vi att det är då intervjupersoner, utifrån vår tolkning, visar en osäkerhet gällande någon aspekt som är kopplat till vårdnadshavares inflytande. Vår modell kommer att presenteras senare i resultat och analysavsnittet på sidan 14.

6.7 Metodkritik

Fördelen med intervjuer som metod i kvalitativ forskning är att det möjliggör för att detaljrika beskrivningar ska komma fram (Patel & Davidsson 2019, ss. 107-108). En nackdel med intervjuer är, enligt vår mening, att intervjuvaren kräver en tolkning som kan påverkas av forskarens egna fördomar. Vi var medvetna om detta när vi analyserade våra resultat. Vi försökte minimera subjektiviteten i våra tolkningar av intervjuvaren genom att ha ingående diskussioner och reflektioner tillsammans.

På grund av tidsramen var vi tvungna att göra en avvägning mellan att ha tillräckligt material för att kunna belysa ett brett spektrum av uppfattningar och att hålla undersökningen på en rimlig nivå; att kunna ägna tiden som behövs för att göra en djupgående analys av materialet (Larsson 1986, ss. 30-31). Av den anledningen valde vi att fokusera på de fem av åtta intervjupersoner som valde att fullfölja sitt medverkande i undersökningen. Eftersom vi använde oss av ett bekvämlighetsurval som metod så kommer våra resultat inte att kunna generaliseras till den större populationen (Patel & Davidson 2019, s. 141). Vår undersökning syftar till att undersöka förskollärares och barnskötares subjektiva uppfattningar om vårdnadshavares inflytande. Därför anser vi att det var mindre relevant att kunna generalisera våra resultat.

Att intervjua personer som vi sedan tidigare har haft en professionell kontakt med upplevde vi som en fördel då det fanns en trygghet i att vi var bekanta med varandra vilket medförde rikligare beskrivningar av deras uppfattningar av vårdnadshavares inflytande. Vi upplevde även att det bidrog till en jämnare maktfördelning där intervjupersonerna kände sig trygga med att vi hade en förståelse av vad arbetet inom förskolan innebär. En nackdel med att intervjua personer som är

tidigare kända för oss var att samtalet kunde utvecklas till något annat än vad som var relevant för vår undersökning.

På grund av den situation som råder just nu med covid-19 skedde vissa intervjuer digitalt. Vi upplevde inte någon stor skillnad mellan de intervjuer som gjordes under ett fysiskt möte kontra de intervjuer som skedde digitalt. Vi noterade dock att det var något lättare att skapa en trygg atmosfär på plats genom att kunna ta del av varandras kroppsspråk och gester.

6.8 Forskningsetiska övervägande

Vår undersökning följer Vetenskapsrådets fyra etiska huvudkrav: informations-, samtyckes-, konfidentialitets-, nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2017, s. 6). Utifrån informationskravet informerade vi våra intervjupersoner om undersökningens syfte och genomförande samt att deras medverkan är frivillig, vilket innebär att de kunde avbryta sin medverkan i undersökningen när som helst fram till publiceringen av undersökningen (ibid, s. 7). Före intervjuerna fick intervjupersonerna en samtyckesblankett med skriftlig information om att deras medverkan skyddas i enlighet med konfidentialitetskravet och att alla personliga uppgifter därmed kommer att avidentifieras och på vilka sätt ljudinspelningen skulle lagras. Dessutom har intervjupersoner tilldelats könsneutrala fingerade namn. Intervjupersonerna informerades även om att allt material som samlas in, i enlighet med nyttjandekravet, enbart kommer att användas för forskningsändamål och raderas vid publicering av undersökningen (ibid, s. 14).

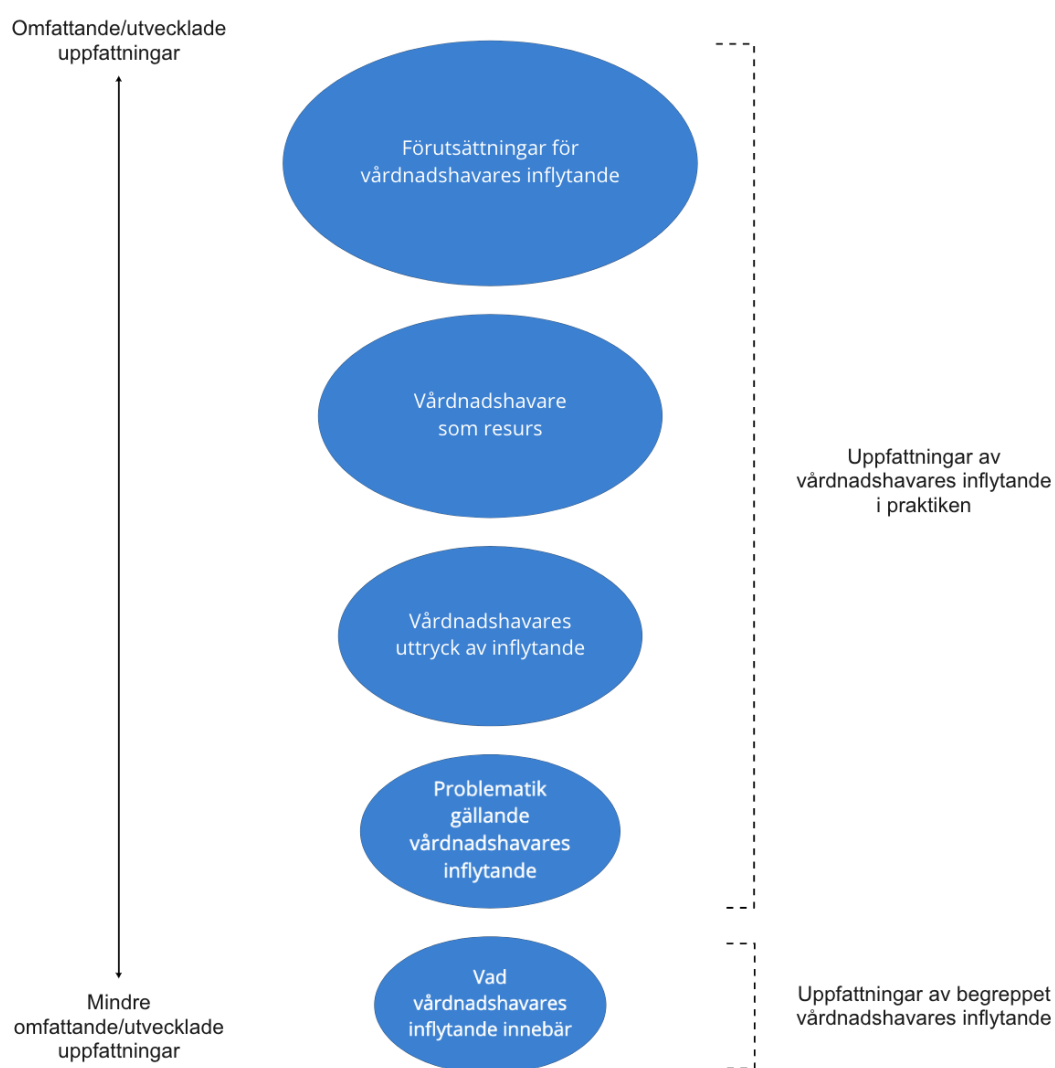
6.9 Arbetsfördelning

Vi har delat upp arbetet med vår undersökning sinsemellan och sedan reflekterat tillsammans över det som vi har skrivit och kommit fram till. Vi genomförde intervjuer enskilt och efter varje intervju så hade vi en avstämning där vi reflekterade tillsammans över det material som vi fått fram. Vi har även haft kontinuerliga diskussioner och reflektioner under skrivandets gång för att hjälpas åt att komma framåt i vårt skrivande.

7. Resultat & Analys

Med utgångspunkt från den fenomenografiska ansatsen kommer vi presentera vårt resultat av förskollärares och barnskötarens uppfattningar av vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning (Larsson 1986, s. 22)

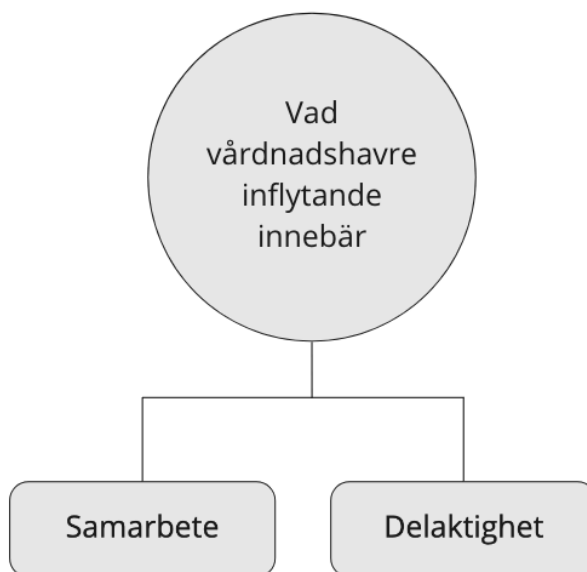
Modellen som vi skapat synliggör vilka teman som vi kommit fram till när vi analyserat våra resultat. Högst upp i modellen finns temat “förutsättningar för vårdnadshavares inflytande”. Vi upplevde intervjupersonernas uppfattningar inom detta tema som både omfattande och utvecklande. Förskollärarna och barnskötarna uttryckte sina uppfattningar med säkerhet och gav konkreta svar på hur förskolan skapar förutsättningar för inflytande. Längst ned i modellen finns temat “vad vårdnadshavares inflytande innebär”. Förskollärarna och barnskötarna uttryckte en osäkerhet kring innebörden av vårdnadshavares inflytande. Därför generade detta tema de minst omfattande och utvecklande svaren.

(modell inspirerad av Uljens 1989, s. 50)

Vi kommer vidare redogöra för våra resultat utifrån varje tema som ovanstående modell presenterar. För att kunna redogöra för våra resultat på ett tydligt sätt så har vi skapat en modell för varje tema som synliggör vilka kategorier som ingår under varje tema.

7.1 Vad vårdnadshavares inflytande innebär

Resultaten av vår undersökning visar att förskollärares och barnskötarens uppfattningar gällande innebörden av vårdnadshavares inflytande var minst omfattande och utvecklade. Vi tolkar detta som att det finns en osäkerhet om vad vårdnadshavares inflytande egentligen innebär. Genom vårt analysarbete har vi ändå lyckats få fram två tydliga uppfattningar av vad vårdnadshavares inflytande innebär: samarbete och delaktighet.

Samarbete

Sasha berättar att vårdnadshavare använder sitt inflytande genom att samarbeta med förskollärare och barnskötare för att gynna barnen.

Vi [förskolan och föräldrar] arbetar som ett team, vi har samma mål. Vårt mål är att barnet ska lära sig så mycket som möjligt för sin ålder och att barnet ska ha det bra och känna sig tryggt. [...] För om vi drar åt ett håll och föräldrar drar åt andra hållet... det enda som kommer att fastna i mitten är barnen. (Sasha)

Sasha menar att när vårdnadshavare och förskolan arbetar tillsammans som ett team har de ett gemensamt mål. Sasha tolkar att det gemensamma målet handlar om barnets välbefinnande. Sasha

beskriver att när vårdnadshavare och förskolan har egna mål som inte stämmer överens med varandra kan det gå ut över barnets välbefinnande. Att ha barnets behov i fokus hjälper både vårdnadshavare och förskollärare/barnskötare att lägga sina egna tyckanden och olikheter åt sidan till fördel för barnets välmående. Sashas resonemang om ett gemensamt mål kan ses som att föräldrar kan fylla ett tomrum som inte förskolan kan. Detta kan kopplas till Alasuutaris (2010) horisontella ram där maktförhållandet mellan vårdnadshavare och förskollärare kan ses som jämlikt. Inom den horisontella ramen är förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare jämställda partners där expertis om barnet delas sinsemellan (s. 156). Förskollärare och barnskötare kan inte anses vara de enda som har kompetens kring barnets omsorg eftersom vårdnadshavarna ser och förstår barnen ur ett annat perspektiv. När förskollärare och barnskötare tar hänsyn till vårdnadshavarnas kunskap om sitt barn kan det leda till förbättrat samarbete med barnets välbefinnande i fokus, där vårdnadshavare har större möjlighet att utöva sitt inflytande. Samtidigt uttrycker Sasha att även om hen värdesätter samarbete vill hen inte bli tillsagd av en vårdnadshavare hur hen ska utföra sitt arbete.

Jag vill inte att en förälder ska komma fram till mig och berätta hur jag ska göra mitt jobb, jag vet redan hur jag ska göra mitt jobb. Förslag är bra... de är alltid bra för jag menar, vi är proffsen men vi är inte alltid... vi vet inte allt. (Sasha)

Sashas motvilja att ta emot tillsägelser kan tolkas utifrån Alasuutaris (2010) vertikala ram där maktförhållandet mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare snarare är asymmetrisk. Inom den vertikala ramen anses förskollärare och barnskötare vara experter medan vårdnadshavare inte har samma kunskap eller expertis (s. 153). Som förskolepedagog handlar Sashas arbete om att bedriva pedagogiken på förskolan. Att en vårdnadshavare berättar för Sasha hur hen ska göra något på bästa sätt är något Sasha inte välkomnar. En anledning till detta kan vara att Sasha tycker att vårdnadshavare saknar den pedagogiska kunskapen som hen faktiskt har. I samma mening erkänner Sasha att hen inte kan allt och uppskattar att vårdnadshavare kommer med förslag och åsikter. Denna tanke speglar den horisontella ramen (Alasuutari 2010) på så sätt att vårdnadshavarna kan bidra med sina egna kunskap som kan stärka Sashas arbete. Sasha menar att ett samarbete med vårdnadshavarna handlar om att vårdnadshavarna kan ge förslag och åsikter om deras enskilda barn, men att Sasha uppfattar det som oacceptabelt när vårdnadshavare ger tillsägelser eller försöker styra förskolans arbetssätt. Sashas beskrivningar av vad vårdnadshavares inflytande innebär visar att den horisontella och vertikala ramen kan existera vid sidan av varandra. Samtidigt kan Sashas berättelse kopplas till Nakagawas (2000) tolkning av double bind, där vårdnadshavare placeras i ett dilemma

där de förväntas utöva sitt inflytande, men endast utifrån skolans villkor (s. 449). Enligt Nakagawa (2000) straffas vårdnadshavare i en double bind genom att det skapas en förvirring om vad som förväntas av dem vilket i sin tur, kan leda till en osäkerhet i hur de kan utöva sitt inflytande på rätt sätt (ibid). I Sashas fall, uppfattar hen vårdnadshavares inflytande som ett samarbete. Utifrån Sashas uppfattning förväntar hen sig ett visst engagemang från vårdnadshavare. En oengagerad vårdnadshavare tolkas som ointresserad av sitt barns välmående på förskolan och kan då stämplas som en dålig vårdnadshavare. Däremot uppfattar Sasha vårdnadshavare som problematiska om de försöker utöva sitt inflytande genom att ge förskollärare och barnskötare tillsägelser om hur de bör utföra sitt arbete.

Rio har en liknande uppfattning som Sasha om att vårdnadshavares inflytande är synonymt med samarbete mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare.

Det är meningen att vi ska arbeta med föräldrarna och familjerna, tillsammans... mm... att uppfostra barnet på bästa sätt. Och för mig... jag kan lära dem [barnen] på förskolan men sen hemma lär föräldrarna dem också. Och jag tror typ att det inte bara är upp till mig, det är ett samarbete. (Rio)

Rio anser att förskolan och hemmet kompletterar varandra i uppfostran av barnet. Som ett komplement måste föräldrar och förskolan hitta en gemensam linje för att kunna uppfostra barnet på bästa sätt. Förskollärare och barnskötare har ett professionellt ansvar men föräldrarna har ett eget ansvar, enligt Rio. Både Sashas och Rios uppfattningar om samarbete som en del av vårdnadshavares inflytande samstämmer med Alasuutaris (2010) horisontella ram, där föräldrar och lärare anses vara jämlika och att de delar ett ansvar för barnets välbefinnande och uppfostran (s. 155). Utifrån den horisontella ramen är vårdnadshavares kunskap lika betydelsefull som förskollärares och barnskötarens kunskap. Mikas beskrivning av vårdnadshavares inflytande handlar om att vårdnadshavare kommunicerar till förskolan om hur förskolan kan hjälpa deras barn.

Jag tror att föräldrainflytande handlar om [...] kommunikation mellan hemmet och förskolan [...] att låta oss veta hur vi kan hjälpa deras barn. Det finns inte så mycket inflytande över pedagogiken i sig... (Mika)

Mikas resonemang förutsätter att vårdnadshavare har egna uppfattningar och kunskaper om vad som är viktigt för deras barn. Genom att vårdnadshavare delar med sig av denna information till förskolan utövar de en form av inflytande. Detta kan tolkas utifrån den horisontella ramen (Alasuutari 2010) där Mika ser att vårdnadshavare kan bidra med information och kunskap om

barnet som hen saknar, för att få ett helhetsintryck av barnet (s. 156). Mika berättar även att vårdnadshavarna inte har så mycket inflytande över förskolans pedagogik. Detta visar att det samtidigt kan finnas en mer hierarkisk maktfördelning, en vertikal ram, (Alasuutari 2010) över vad som gäller förskolans pedagogik.

Enligt Moss (2007) är möjligheten att delta i beslutsfattande en viktig del av demokratiska praktiker. Utifrån vårt resultat ser vi att vårdnadshavarna har möjligheten att fatta beslut över vissa områden men inte andra. Att vårdnadshavare ska kunna ge förslag eller information som berör omsorgen av sitt eget barn anses vara något viktigt enligt förskollärare och barnskötare i vår undersökning. När vårdnadshavares inflytande berör förskolans pedagogik kan förskollärare och barnskötare se det som en gränsöverskridning. Detta tolkar vi som att vårdnadshavarna har en begränsad möjlighet till inflytande över förskolans utbildning utifrån en demokratisk praxis. Vi ser ett liknande resultat från Einarsdóttirs & Jónsdóttirs (2019) studie som synliggjorde att förskollärare tillmötesgår vårdnadshavare när det gäller omsorgen om vårdnadshavarnas egna barn men att de inte ändrar på förskolans pedagogik även om vårdnadshavare framför kritik.

Delaktighet

Att kunna få en inblick över förskolans rutiner och arbetssätt nämns av förskollärare och barnskötare i vår undersökning som centralt för vårdnadshavares inflytande. Mika specificerar att fysisk närvaro är ett sätt för vårdnadshavare att få insyn och vara delaktiga i förskolans utbildning.

...att föräldrar [ska kunna] komma in då och då och vara med oss, kanske inte hela dagen, men en del av dagen. Bara för att se hur det går. Och du vet... de skulle lära känna oss, de skulle lära känna de andra barnen... [...] Jag tror att det skulle vara bra för föräldrarna att se... vad vi gör. (Mika)

När vårdnadshavare är fysiskt närvarande har de möjligheten att ta del av förskolans rutiner. Vårdnadshavare får chansen att observera hur saker och ting går till på förskolan, vara med i samtal och interagera med pedagoger och barn. Dessa interaktioner kan ge vårdnadshavare möjlighet att lära känna pedagoger och barn, vilket Mika lyfter upp som en viktig förutsättning för vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Vi kopplar det till Moss (2007) demokratiska praktiker där vårdnadshavare ska få möjlighet att utvärdera samt ifrågasätta förskolans utbildning. Enligt vår tolkning krävs det att vårdnadshavarna får en insyn i förskolans utbildning för att de ska kunna utvärdera och ifrågasätta utbildningen. Mikas uppfattning om fysisk

närvaro som en del av vårdnadshavares inflytande skiljer sig från Addi-Raccah & Arviv-Elyashivs (2008) studie där lärare agerade för att mildra ett inflytande från vårdnadshavare som höll på att gå över styr genom att bjuda in dem till att vara delaktiga i klassrummet (s. 407). Vårdnadshavarnas fysiska närvaro kan alltså, utifrån vår undersökning uppfattas främja vårdnadshavares inflytande genom att de får insyn i hur förskolans utbildning praktiseras. Å andra sidan kan lärare, utifrån Addi-Raccah & Arviv-Elyashivs (2008) undersökning, bjuda in vårdnadshavare att fysiskt närvara i utbildningen för att påvisa förskollärares/barnskötarens kompetens och således lugna deras inflytande om det uppfattas gå över gränsen (s. 407).

Charlie upplever att det i dagsläget finns en splittring mellan vårdnadshavare och förskolan som påverkar vårdnadshavarnas insyn och möjlighet till inflytande.

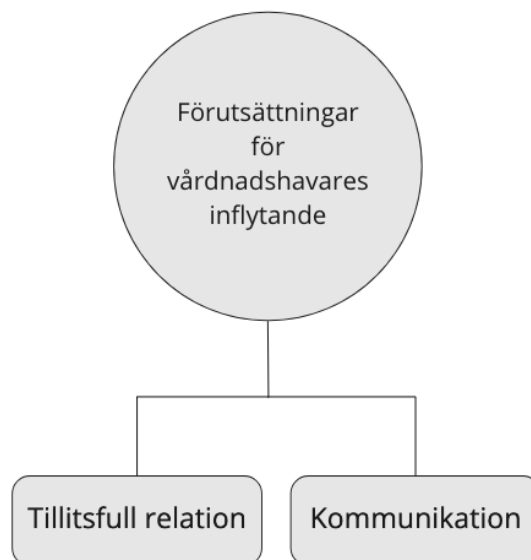
Jag måste säga att för många år sedan så hade dom mer inflytande. Mer engagemang kanske. [...] Det är ju som lite inflytande, kanske inte just på verksamheten. Men dom hade en insyn som var en annan. Det blev mer som att det var deras förskola också, nu är det ju lite vi och dom. (Charlie)

Charlies beskrivning om att det har varit annorlunda förut kan tolkas som att förskolan, över tid, har gått från den horisontella ramen och dragit mer åt den vertikala ramen (Alasuutari 2010) där förskollärares och barnskötarens expertis värderas framför vårdnadshavarnas. Det hierarkiska maktförhållandet kan leda till att vårdnadshavares insyn i utbildningen inte prioriteras. Begränsningen av vårdnadshavares insyn kan i sin tur hindra deras möjligheter att vara delaktiga och utöva sitt inflytande genom Moss (2007) demokratiska praktiker.

Förskollärare och barnskötare i vår undersökning uppfattar att vårdnadshavares inflytande innebär samarbete och delaktighet. Enligt förskollärare och barnskötare kan delaktighet ge vårdnadshavare en insyn i utbildningen vilket i sin tur kan leda till fler möjligheter för vårdnadshavarna att utöva sitt inflytande. Förskollärares och barnskötarens uppfattningar om att samarbete är en del av vårdnadshavares inflytande ger ett intryck av att förskolan och vårdnadshavare interagerar utifrån den horisontella ramen (Alasuutari 2010) där förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavare som deras jämlikar. Vi ser ett mönster i att vårdnadshavare uppfattas mer som jämlikar när det handlar om omsorgsfrågor gällande deras eget barn. När det kommer till pedagogiken ser förskollärare och barnskötare sig själva som experten där dom har rätt att styra över förskolans pedagogiska utbildning. Detta tyder på att inom det pedagogiska området i

förskolans utbildning är det Alasuutaris (2010) vertikala ram som råder, där förskollärare och barnskötare är experten och vårdnadshavarna förväntas acceptera deras åsikter och beslut.

7.2 Förutsättningar för vårdnadshavares inflytande

Utifrån våra resultat kan vi ringa in att en tillitsfull relation och kommunikation är två grundbultar i förskollärares och barnskötarens uppfattningar om hur de kan möjliggöra vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Utifrån de här grundbultarna har vi kunnat få fram två underkategorier: kontakt-byggande möten samt ett lyssnande förhållningssätt. Kontakt-byggande möten och ett lyssnande förhållningssätt möjliggör i sin tur kommunikation och en tillitsfull relation med vårdnadshavare.

Kontakt-byggande möten

Förskollärare och barnskötare delar uppfattningar om att kontakt-byggande möten är en aspekt som möjliggör för vårdnadshavares inflytande. Kontakt-byggande möten kan ske genom formella möten som informationsmöten i början av terminen. Mika berättar att föräldramöten är ett tillfälle att presentera mål och planer för terminen.

När vi hade föräldramöten, informationsmötet, i början av terminen, presenterade vi lite... ungefär vår plan eller våra teman och liknande. Då kan de ibland komma med lite input, och säga åh, låt mig veta om du behöver hjälp med det, låt mig veta. Eller som mm, jag jobbar med den här teatern eller vad som helst, om ni vill gå på teatern... sådana saker. (Mika)

Mika ser informationsmötet som ett forum där förskolan kan kommunicera och informera vårdnadshavare om sina planer och mål för utbildningen. Mika berättar vidare att denna förmedling

av information sedan leder till möjligheter för vårdnadshavarna att utöva inflytande genom att komma med tankar och idéer. Sasha framhåller att informationsmöten ger pedagogerna chansen att ställa frågor till vårdnadshavarna om vad som är viktigt för dem samt frågor om vilka förväntningar vårdnadshavarna har på förskolan.

Och faktiskt, du vet när vi började mötet, direkt efter att vi presenterade vem vi var... jag frågade föräldrarna... vad är viktigt för dig. Eller vad har du för, vad har du för förväntningar och vad vill du ha för ditt barn. Och jag menar, alla vet, de har alla förväntningar, de vet alla vad de vill eller hur de skulle vilja ha det. (Sasha)

Mika och Sasha betonar båda att informationsmötet är ett viktigt forum där vårdnadshavare får möjlighet till inflytande. Samtidigt kan vi se att Mika och Sasha skiljer sig åt i hur de agerar i relation till vårdnadshavarna under mötena. Mika agerar genom att ge vårdnadshavarna information sedan väntar hen på att vårdnadshavarna ska utöva sitt inflytande utifrån den information de fått. Mikas agerande kan kopplas till Alasuutaris (2010) vertikala ram där informationen kommer uppifrån, från den som har störst makt, till någon som anses som underordnad i sammanhanget. Mika kan anses vara den som har makt i relation till vårdnadshavare eftersom det är hens uppdrag, enligt läroplanen, att informera om förskolans mål och riktlinjer (Lpfö 2018). Vårdnadshavarna får sedan möjlighet att utöva sitt inflytande inom ramen för läroplansmålen. Vårdnadshavarnas inflytande underordnas på så vis läroplanens mål och Mikas profession. Sasha å andra sidan frågar aktivt under informationsmötet efter vårdnadshavarnas önsknings och förväntningar på förskolans utbildning. Detta kan kopplas till den horisontella ramen eftersom Sasha försöker jämna ut maktförhållandet mellan vårdnadshavarna och sig själv (Alasuutari 2010). Sasha bjuder aktivt in vårdnadshavarna till att kommunicera om sina tankar och frågor, vilket kan tolkas som ett försök från Sashas sida att visa en öppenhet som möjliggör vårdnadshavares inflytande. Detta kan vi koppla vidare till Moss (2007) som hävdar att ifrågasättande och öppenhet för förändring är viktiga demokratiska praktiker (s. 12). Sasha förmedlar till vårdnadshavarna att deras röster är betydelsefulla för förskolans utbildning. Genom detta möjliggör Sasha för vårdnadshavarna att utöva sitt inflytande. Sasha visar tydligt för vårdnadshavarna att hen är öppen för att deras åsikter kan utveckla och förändra förskolans praktik. Mika kan också tolkas vara öppen för förändring. Mika uttrycker inte detta lika tydligt som Sasha utan inväntar istället att vårdnadshavarna ska ta eget initiativ gällande sitt inflytande över förskolans utbildning. Vi tolkar det som att både Sasha och Mika vill ha ett öppet klimat men att de har olika strategier för att skapa det.

Kontakt-byggande möten kan även ske genom daglig kontakt vid lämning eller hämtning av barnet. Alex lyfter att samtalen vid lämning och hämtning kan vara korta men ändå betydelsefulla för relationen mellan förskolan och vårdnadshavare.

Ja, bara det att när dom kommer och hämtar och lämnar att man pratar med varandra. Jag tror att det är viktigt också, även om det bara är små samtal. Jag tror ändå att dom känner en större trygghet, har jag fått för mig under alla dessa år. [...] en trygghet till mig först och främst då, men också att de ska känna tryggheten för hela förskolan. Man försöker ju sprida det. (Alex)

Lämning och hämtning kan ofta vara ett stressigt moment eftersom många vårdnadshavare har bråttom till sitt arbete. Trots detta menar Alex på att det är av betydelse att förskollärare/barnskötare tar tillfället i akt för att skapa korta samtal med vårdnadshavarna. Dessa samtal kan, enligt Alex, skapa trygghet och därmed bidra till en god relation mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare. Sasha lyfter också upp betydelsen av att skapa en god kontakt med vårdnadshavarna genom de dagliga samtalen. Sasha anser att vad hen väljer att kommunicera med vårdnadshavarna om under hämtningen är avgörande för hur tillit skapas mellan förskolan och vårdnadshavarna.

När ett barn hämtades tog jag alltid ett par minuter och jag sa alltid något positivt. [...] jag menar, bara några sekunder av att säga något positivt, de känner sig bekväma med dig, de litar på dig, de vet att du har sett deras barn. Då kan du bygga en bra relation med dem. (Sasha)

Om Alex väljer att förmedla trygghet på ett mer generellt plan för att skapa god kontakt med vårdnadshavarna, så väljer Sasha en mer specifik strategi där hen förmedlar något positivt om barnet till vårdnadshavarna. Sasha menar att hen genom detta bekräftar för vårdnadshavarna att hen har uppmärksammat deras barn under dagen, vilket in sin tur skapar en tillitsfull relation mellan dem. Alex och Sasha kan tänkas ha samma syfte och mål med den dagliga kontakten. De vill båda skapa en god relation med vårdnadshavarna men de använder sig av olika tillvägagångssätt för att skapa den. Vi tolkar att Alex och Sasha menar på att trygghet och tillit genom den dagliga kontakten möjliggör för vårdnadshavarnas inflytande över förskolans utbildning. Hämtning kan även ses som ett tillfälle för överlämnande av information, där vårdnadshavare har möjlighet att både ställa frågor till förskolan och få information om sitt barn. Detta kan skapa en möjlighet för vårdnadshavares inflytande genom att de ständigt kan utvärdera förskolans utbildning, vilken är en viktig demokratisk praktik enligt Moss (2007, s. 12).

Ett lyssnande förhållningssätt

Förskollärare och barnskötare i vår undersökning beskriver att ett lyssnande förhållningssätt är grundläggande för att möjliggöra vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Förskollärarna och barnskötarna säger att de uppmuntrar vårdnadshavare att alltid ställa frågor för att påvisa sin lyhörddhet. Alex säger att hen alltid är öppen för vårdnadshavarnas frågor, eftersom hen anser att det ingår i förskolans uppdrag i kontakten med vårdnadshavarna. Alex berättar: "Jag uppmuntrar alltid föräldrar till att fråga om det är någonting. Vi finns ju här för dem. Inga frågor är dumma." Alex öppenhet att lyssna på alla frågor, stora och små, visar att hen är ödmjuk inför allt som vårdnadshavarna funderar över. Att uppmuntra vårdnadshavare att känna sig fria att uttrycka alla sina frågor kan tolkas som en demokratisk praktik där Alex visar en öppenhet och erbjuder möjligheter till ifrågasättande, och därigenom skapar fler möjligheter för vårdnadshavare att utöva sitt inflytande (Moss 2007). Sasha poängterar att det kan ta tid för vårdnadshavare att förstå att de har möjlighet att utöva sitt inflytande genom att fråga och samtala med pedagogerna. Enligt Sasha är det av betydelse att påminna vårdnadshavarna om att pedagogerna finns där för att lyssna och samtala med dem om deras barn och förskolan.

Jag tycker att vi måste lyssna på föräldrarna. Vi kanske inte alltid är överens, men du måste lyssna på dem. [...] Föräldrar, kom ihåg, om det är något ni är osäkra på eller något ni vill fråga, kom gärna och prata med oss. Om du sen har sagt det flera gånger, naturligtvis inte på ett tjugigt sätt utan på ett sätt för att få dem att inse att, åh vi menar det verkligen, vi säger det inte bara. (Sasha)

Ett lyssnande förhållningssätt innebär enligt Sasha att pedagogerna aktivt behöver både säga och visa för föräldrarna att de finns där och vill lyssna på dem. Sasha påpekar att vissa vårdnadshavare kan behöva stöttning i att uttrycka sin åsikt: "...du vill få dem [föräldrarna] att känna sig hemma och du vet, bekväma, för ibland vill de säga nåt men de kan vara blyga och tysta." Sasha menar att ett lyssnande förhållningssätt inte bara handlar om att lyssna på orden utan att det också handlar om att ge vårdnadshavare en känsla av trygghet. Sasha har gjort ett medvetet val genom att hen arbetar proaktivt med att återkommande uppmuntra vårdnadshavare att uttrycka sina åsikter. Detta kan kopplas till Moss (2007) som menar på att det krävs ett medvetet arbete för att förskolan ska bli en demokratisk plats (s. 13). Om Alex spontant uppmuntrar vårdnadshavare att ställa frågor till hen med syftet att visa för vårdnadshavarna att förskolan finns där för dem, så uttrycker Sasha att det inte är tillräckligt för att vårdnadshavarna ska våga utöva sitt inflytande. Sasha menar på att det behövs en tydlig strategi där förskollärare och barnskötare återkommande uppmuntrar och stöttar vårdnadshavarna i deras utövande av inflytande över förskolans utbildning. Enligt vår tolkning så menar Sasha på att vårdnadshavares oro eller åsikter kan se olika ut under olika tidpunkter då deras

barns vistas på förskolan. Genom att regelbundet påminna vårdnadshavare om sin vilja att lyssna, bjuder Sasha in vårdnadshavarna att uttrycka sina åsikter kontinuerligt. Sasha tar inte för givet att vårdnadshavarna är trygga med att utöva sitt inflytande. Därför väljer Sasha att fortlöpande påminna och stödja vårdnadshavarna i detta.

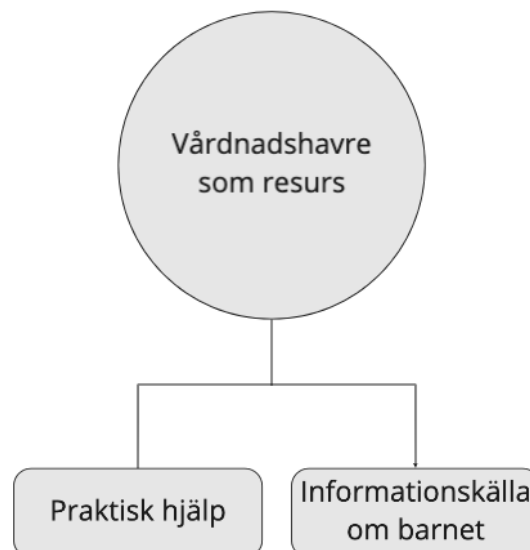
Att vårdnadshavare har möjligheten att utöva sitt inflytande genom att uttrycka sina olika åsikter och frågor anser både Alex och Sasha leder till en bättre kommunikation mellan vårdnadshavare och förskola. Våra resultat går i enlighet med Einarsdóttir & Jónsdóttirs (2019) studie, som visar att förskollärare ofta uppmuntrar vårdnadshavare att ställa frågor och även ifrågasätta verksamheten (s. 183). Vår studie visar tyvärr inte på vad förskollärare och barnskötare gör med de frågor som vårdnadshavarna riktar till dem. Vi ställer oss frågan om förskollärare och barnskötare tar in vårdnadshavarnas åsikter och använder dem som en katalysator för förändring och förbättring av den pedagogiska verksamheten? Eller väljer dem att lyssna utan att sedan handla?

Vårt resultat visar att vårdnadshavarna kan vara en källa till inspiration för förskollärare och barnskötare. Sasha uttrycker, "de [föräldrar] kom med ett förslag. Och sen är det upp till dig... och du har en helt ny... på det sättet får du deras input. Och det är riktigt bra. Man blir inspirerad." Även om Sasha medger att valet i slutändan är hans tycker hen att vårdnadshavares förslag kan leda till nya sätt att tänka och arbeta. Sashas öppenhet för förändring där nya idéer får plats är också en aspekt av Moss (2007) demokratiska praktiker. Att vara öppen för förändring betyder emellertid inte nödvändigtvis att en förändring kommer att ske. Sasha måste göra ytterligare ett val; huruvida hen kommer att inkludera vårdnadshavares förslag i en aktiv förändring. Detta är återigen i linje med att det finns en samexistens av Alasuutaris (2010) vertikala och horisontella ramar inom förskolan; Sasha anser att vårdnadshavare kan bidra med något nytt men att deras bidrag måste anammas utifrån förskolans villkor.

Förskollärare och barnskötare anser att det är av betydelse att de uppmuntrar vårdnadshavare att ställa frågor om förskolans utbildning och att de visar på att vårdnadshavarnas röst är viktig och kan förändra utbildningen till något bättre. Detta går i linje med Moss teorier om demokratiska praktiker där man välkomnar ifrågasättande och visar en öppenhet för förändring vilket är av betydelse då förskolan ska vila på en demokratisk grund (Moss 2007, ss. 12-13). Vi tolkar det som att förskollärarna och barnskötarna menar att när de aktivt verkar för att skapa tillit och en god kommunikation med vårdnadshavarna så kan det leda till att vårdnadshavarna känner sig trygga i att

våga utöva sin rätt till inflytande över förskolans utbildning. Vårt resultat visar även att både den vertikala och horisontella ramen (Alasuutari 2010) uppstår inom förskolans praktik, att maktfördelningen mellan vårdnadshavare och förskollärare/barnskötare i vissa situationer är mer jämlik och att den under andra förhållanden är mer hierarkisk.

7.3 Vårdnadshavare som resurs

Genom vårt analysarbete har vi kunnat urskilja att förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavare som en resurs när de utövar sitt inflytande över förskolans utbildning. Förskollärarna och barnskötarna anser att vårdnadshavare är en resurs för förskolans utbildning genom att de bidrar med praktisk hjälp och att de är en betydelsefull informationskälla om barnets välmående och intressen.

Vårdnadshavare som praktisk hjälp

Förskollärare och barnskötare uttrycker uppskattning över att vårdnadshavare utövar sitt inflytande när de bidrar till förskolans utbildning genom praktisk hjälp. Mika berättar: “Vi hade ett tema där vi pratade om olika jobb och vi hade några föräldrar som kom in och pratade om sina jobb”. Föräldrarna fick genom detta vara delaktiga i undervisningen och även utöva ett inflytande över undervisningen då barnen fick höra om deras arbetslivserfarenheter. Vid större evenemang på förskolan finns det även föräldrar som visar engagemang och vill hjälpa till. Mika fortsätter berätta: “När vi har fester och sånt, evenemang, stora evenemang, då kan de hjälpa oss genom att komma in och hjälpa oss att pynta eller städa efteråt eller med att baka eller ta med saker” Genom att

föräldrarna bjuds in att hjälpa till under evenemang skapas möjligheter för dem att utöva inflytande över utformningen av evenemangen. Interaktionen mellan förskola och föräldrar kan här kopplas till Alasuutaris (2010) horisontella ram där en expertis delas mellan förskola och föräldrar om hur ett evenemang på förskolan skulle kunna utformas (s. 156). Enligt Sasha kan föräldrar även lägga märke till att förskolan behöver mer material än vad budgeten klarar av.

Om de märkte att vi behövde nytt material, som böcker eller utomhusleksaker [...] sedan har vi tagit in saker som föräldrarna skänker som leksaker eller böcker i gott skick som de inte behövde eller använde längre och då är det ett annat sätt att få dem med. (Sasha)

Här kan vi se att föräldrar har en förståelse för att förskolans utbildning påverkas av den budget som tilldelas den. Vårt resultat visar att förskollärare och barnskötare uppskattar att vårdnadshavare utövar sitt inflytande genom att skänka material som behövs till förskolan. Detta stämmer överens med Nakagawas (2000) studie som lyfter upp att lärare uppskattar föräldrar som stödjer skolans praktik (s. 456) Att skänka material till förskolan som kan komma till användning för lärande och undervisning är, enligt vår tolkning, ett sätt för vårdnadshavare att både stödja förskolans praktik och utöva sitt inflytande över förskolans utbildning.

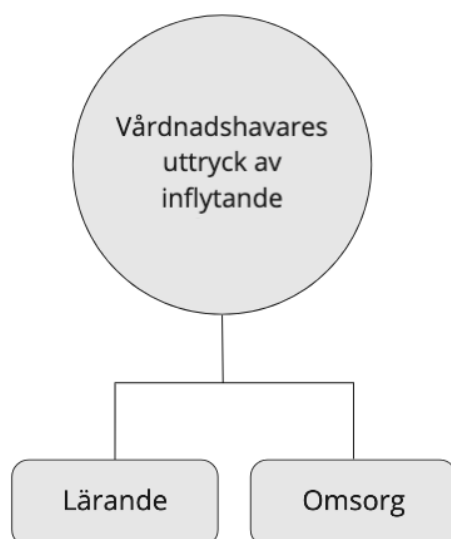
Vårdnadshavare som informationskälla

Förskolans utbildning ska ha sin utgångspunkt i läroplanen samt i barnens visade intressen (Skolverket 2018, s. 6). Utifrån våra resultat kan vi se att förskollärare och barnskötare ställer sig positiva till ett informationsutbyte med föräldrarna. Charlie berättar: "När dom kommer med förslag till våra projektarbeten. Att dom har sett något hemma, där barnen är intresserade och så föreslår dom det och så kan vi, känns det bra så anammar vi det". Charlie visar att förskolan är öppen för att förändra projektarbeten när vårdnadshavare uttrycker sitt inflytande genom att ge förskolan förslag till projektarbeten. Detta går i linje med Moss (2007) idéer om att det i en demokratisk praktik behöver finnas en öppenhet för förändring, vilket skapar möjlighet för inflytande över, i vårt fall, förskolans utbildning (s. 12-13). Utifrån Charlies berättelse kan föräldrar och förskolan tillsammans få syn på barnens intressen som ska bilda grunden för den undervisning som sedan bedrivs på förskolan. Utifrån Alasuutaris forskning kan detta utbyte mellan förskola och föräldrar placeras inom den horisontella ramen där föräldrar och förskollärare/barnskötare ses som jämlika partners där båda kan bidra med kunskap om barnet (Alasuutari 2010, s. 156). Detta bekräftas av Sasha som säger att: "Om en förälder säger till dig, du vet, det här är vad jag tycker, vad jag känner är viktigt för mitt barn, och det här är... du vet... det är bra att använda som en

guide”. Föräldrars inflytande kan på så vis fungera som en form av vägledning för förskollärare/ barnskötare i deras arbete att upptäcka barnens intressen som sedan utbildningen och undervisningen ska vila på.

Den här kategorin i vår analys som vi valt att kalla “vårdnadshavare som resurs” speglar vår tolkning av hur förskollärare och barnskötare önskar och vill att vårdnadshavare ska utöva sitt inflytande över förskolans utbildning. Nästa kategori i vår analys heter “Vårdnadshavares uttryck av inflytande”, där kommer vi synliggöra hur förskollärare och barnskötare uppfattar att vårdnadshavare uttrycker sitt inflytande över förskolans utbildning.

7.4 Vårdnadshavares uttryck av inflytande

Våra resultat visar att förskollärare och barnskötarens uppfattningar av hur vårdnadshavares inflytande uttrycks kan kategoriseras i två områden: deras barns lärande och deras barns omsorg.

Lärande

De förskollärare och barnskötare som vi intervjuat anser att vårdnadshavare vill ha inflytande över deras barns lärande, särskilt gällande barn i de äldre åldrarna. Enligt vår mening är det av betydelse att vi, utifrån våra resultat, ställer oss frågan om förskollärarnas och barnskötarnas uppfattningar om vad vårdnadshavarna *vill* ha inflytande över stämmer överens med vad förskollärarna och barnskötarna anser att vårdnadshavarna *bör* ha inflytande över.

Vår undersökning visar att förskollärare och barnskötare menar att vårdnadshavare vill ha inflytande över sitt barns lärande genom att påtala att de önskar skolifierad undervisning. Så här berättar Mika: “Jag har upplevt, när jag arbetade med de äldre barnen, att det fanns ett tryck [från föräldrarna] att jobba med det akademiska. Typ att sitta och skriva och matematik och sådana färdigheter”. Förskollärare och barnskötare uppfattar således att det kan saknas en förståelse hos vårdnadshavare om vad som är skillnaden mellan förskolan och skolan gällande lärande och undervisning. Sasha berättar att de fick vara tydliga med vårdnadshavarna om att förskolans utbildning och undervisning skiljer sig från hur det ser ut i skolan.

När jag jobbade med äldre barn, vi gjorde det tydligt att det här är förskolan. Det är inte skolan. De ville att deras barn redan skulle kunna, du vet, jobbar ni med siffror? Jobbar ni med bokstäver?
(Sasha)

Detta kan tolkas som att förskollärare och barnskötare uppfattar att vårdnadshavare utövar ett inflytande som strider mot vad lärande och undervisning innebär enligt läroplanen. Utifrån vårt material kan vi se att förskollärare och barnskötare anser att vårdnadshavare bör ha inflytande över barnens lärande, men att det finns en gräns när vårdnadshavares inflytande strider mot läroplanen och därmed förskolans uppdrag. Detta skulle kunna kopplas till Alasuutaris (2010) vertikala ram då förskolan positioneras som den som har rätten att bestämma över hur pedagogiken ska bedrivas, medan vårdnadshavarna förväntas acceptera läroplanens mål och riktlinjer (ss. 153-155). Sasha agerade, i ovanstående citat, med att göra det tydligt för vårdnadshavarna hur förskolan ser på lärande och undervisning. Sashas val av agerande går i linje med läroplanen som menar att en förutsättning för att vårdnadshavare ska kunna ha inflytande över förskolans utbildning är att förskolan är tydlig gentemot vårdnadshavarna när det gäller mål och innehåll i utbildningen (Skolverket 2018, s. 17). Utifrån vår undersökning och läroplanens riktlinjer så ställer vi oss frågan om vårdnadshavares val av hur de uttrycker sitt inflytande kan bero på hur tydlig eller otydlig förskolan är gentemot vårdnadshavarna gällande vilka mål och vilket innehåll som gäller för förskolans utbildning?

Omsorg

Majoriteten av de förskollärare och barnskötare som vi har intervjuat framhåller att vårdnadshavare vill ha inflytande över sitt eget barns omsorg på förskolan. Vår undersökning visar att vårdnadshavares inflytande gällande omsorg välkomnas i större utsträckning av förskollärare och barnskötare än deras inflytande över pedagogiken. Enligt Moss (2007) demokratiska praktiker är

“öppenhet för förändring” en betydande del för att inflytande ska främjas och få bli verksamt. En öppenhet för förändring kan vi således, utifrån vårt resultat, urskilja att förskollärare och barnskötare tillåter i relation till vårdnadshavarna gällande omsorgen, men inte över pedagogiken (s.12-13). Interaktionen mellan förskola och vårdnadshavare gällande omsorg kan kopplas till Alasuutaris (2010) horisontella ram där båda parter uppfattar varandra som jämlikar, som tillsammans bidrar för att omsorgen ska vara den bästa för barnet (s. 156). När det kommer till omsorgen inom förskolans utbildning vill vårdnadshavare veta hur deras barns dag har varit och hur deras mående varit under dagen. Enligt Mikas uppfattning är vårdnadshavare till barn i de yngre åldrarna oftast mer intresserade av att få inflytande över sina barns omsorg på förskolan än vårdnadshavare till barn i äldre åldrar.

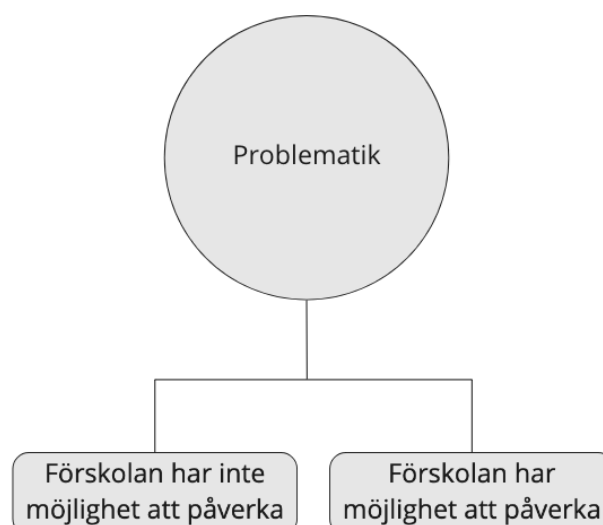
Jag tror att deras intresse är större när de är yngre och föräldrarna frågar varje dag, vad gjorde de, lekte de, har de kompisar, hur åt de och sen när de blir äldre så kan det vara typ, de är lugnare och inte lika intresserade faktiskt. (Mika)

Enligt läroplanen så bygger förskolans utbildning på att lärande och omsorg bildar en helhet (Skolverket 2018, s. 13). Vi ställer oss frågande till varför Mika uppfattar att vårdnadshavares inflytande över omsorgen minskar ju äldre barnet blir. Handlar det om att vårdnadshavare med åren blir så pass trygga med förskolans omsorg att de inte har något större behov av att utöva inflytande gällande omsorgen? Eller handlar det om något annat? Alex berättar om frågor som kan komma från vårdnadshavare till barn i äldre åldrar: “Har det varit något tjafs där eller, vi har hört det och det. Det är mycket sådana frågor som kommer”. En möjlig tolkning skulle kunna vara att förskollärare och barnskötare uppfattar att vårdnadshavares inflytande gällande omsorgen minskar ju äldre det blir för att barnen själva kan berätta hemma om hur de upplever sin situation på förskolan. Vårdnadshavare till äldre barn kan då tänkas utöva sitt inflytande över förskolans utbildning när barnet själv berättar något som skapar oro hos vårdnadshavaren gällande barnets välbefinnande på förskolan, till skillnad från vårdnadshavare till yngre barn som utövar ett mer generellt inflytande eftersom deras barn ännu inte utvecklat det verbala språket i så stor utsträckning.

Gällande interaktionen mellan förskola och vårdnadshavare så kan vi se att vår undersökning stämmer överens med Alasuutaris (2010) forskningsresultat som visar att det inom förskolan förekommer både en jämn och en hierarkisk maktfördelning mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare (s. 158). Vår undersökning visar att vårdnadshavares inflytande gällande omsorg

välkomnas i större utsträckning av förskollärare och barnskötare än deras inflytande över pedagogiken. När det handlar om barnets omsorg uppfattas vårdnadshavare som en kompetent och jämställd samarbetspartner av förskollärarna och barnskötarna. Detta kan kopplas till Alasuutaris (2010) horisontella ram då förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare tillsammans hjälps åt för att barnet ska trivas och må bra på förskolan (s. 155). Enligt våra funderingar är en möjlig tanke att barn kan ty sig med olika funderingar och känslor till förskollärare/barnskötare och till sina vårdnadshavare. En kommunikation mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare kan därför vara av betydelse för barnets bästa ur ett omsorgsperspektiv. När det å andra sidan handlar om pedagogiken och barnets lärande visar våra resultat att Alasuutaris (2010) vertikala ram blir synlig då det skapas en hierarki i relationen mellan pedagoger och vårdnadshavare där det är förskollärarna och barnskötarna som besitter expertisen och vårdnadshavarna är de som förväntas acceptera förskollärares och barnskötarens beslut (ss. 153-155). Vi kan därmed se att förskollärare och barnskötare, i vår undersökning, interagerar och bemöter vårdnadshavares inflytande på två helt skilda sätt beroende på om vårdnadshavarna utövar sitt inflytande över pedagogiken eller omsorgen inom förskolans utbildning. Det här kan bero på att förskollärare och barnskötare uppfattar att vårdnadshavare behöver besitta en kompetens inom det pedagogiska området för att de ska kunna få möjlighet till inflytande över pedagogiken. En möjlig tolkning är att det kan handla om att förskollärare och barnskötare uppfattar pedagogiken inom förskolan som deras domän där de har ensamrätt att styra och bestämma.

7.5 Problematik gällande vårdnadshavares inflytande

Resultaten från våra intervjuer visar att både förskollärare och barnskötare reflekterar över olika faktorer som kan skapa problematik och hinder för vårdnadshavare att utöva sitt inflytande över förskolans utbildning. De faktorer som främst lyfts upp är sådant som förskolan, enligt vår tolkning, både kan och inte kan påverka.

Problematiska faktorer som förskolan har möjlighet att påverka

Utifrån våra resultat lyfter förskollärare och barnskötare problematiska faktorer gällande vårdnadshavares inflytande som vi anser att förskolan har en möjlighet att påverka. Vi menar inte att förskolan ensam ansvarar för att de här problematiska faktorerna uppkommer, men vi ser ändå att det kan finnas en möjlighet för förskolan att påverka de här faktorerna för att möjliggöra vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning.

Vårdnadshavares oro att trampa förskollärarna/barnskötarna på tårna

Utifrån våra intervjuer lyfter flera förskollärare och barnskötare att de uppfattar en osäkerhet hos vårdnadshavarna att våga utöva sitt inflytande över förskolans utbildning. Mika berättar: “Sen har de kommit med förslag, men jag känner också att de vill inte trampa oss på tårna. De erbjuder hjälp men de säger inte gör si och så”. Detta belyser en uppfattning om att vårdnadshavare tar rollen som “hjälparen” när de vill utöva sitt inflytande. Utifrån Sashas berättelse kan vi skönja att det kan skapa en osäkerhet hos förskollärare/barnskötare om det kan vara så att vårdnadshavare skulle vilja utöva sitt inflytande på ett annat sätt men inte vågar.

De vill inte förolämpa oss, kanske om jag säger det här kommer de [förskollärare och barnskötare] att bli arga, eller tycka att jag är otrevlig, eller nåt liknande och då kommer de vara elaka mot mitt barn. (Sasha)

Här kan vi se en uppfattning om att vårdnadshavare kan vara rädda för att förskollärare/barnskötare kommer reagera negativt om vårdnadshavarna väljer att utöva sin rätt till inflytande på ett annat sätt än i rollen som “hjälparen”. Moss (2007) skriver att det är av betydelse att vi är medvetna om den mängd av uttryckssätt människor har och att det i en demokratisk praktik gäller att kunna lyssna till olika former av uttryck (s. 13). Mikas och Sashas uppfattningar kan tyda på att de önskar skapa ett mer demokratiskt klimat, där vårdnadshavare ska känna en självklarhet i att de kan uttrycka sig på olika sätt. Ett demokratiskt klimat där vårdnadshavare känner att de inte behöver vara rädda för att trampa förskollärare/barnskötare på tårna och har möjlighet att uttrycka sitt inflytande på ett mångfacetterat sätt.

Höga förväntningar från förskolan

Enligt våra resultat så kan förväntningar från förskolan skapa problematik gällande vårdnadshavares inflytande. Rio berättar: “[rektorn] pressade föräldrarna för mycket, då blev det så att de [föräldrarna] inte ville göra det för i slutänden var det bara två eller tre föräldrar som gjorde det.” Här är det tydligt att rektorn gick för långt i en önskan om att engagera och få vårdnadshavare att bli delaktiga i förskolans utbildning. Rektorn gick så pass långt att föräldrarna valde att backa och inte engagera sig mer. Enligt Moss (2007) är det av betydelse att alla deltagare i en demokratisk process ska få möjlighet att utöva sitt inflytande och delta utifrån sina egna villkor (s. 13). I Rios berättelse tolkar vi det som att föräldrarna blev pressade till göra något de inte vill. Vi ställer oss frågan om rektorn gav föräldrarna möjlighet att välja hur de ville engagera sig i förskolans utbildning, eller om rektorn positionerade sig som den som bestämde. Utifrån Alasuutaris (2010) vertikala ram skapas det en hierarki där läraren är överordnad vårdnadshavaren. Denna hierarki innebär även att vårdnadshavares inflytande begränsas eller är obefintlig (ss. 153-155). Rios berättelse kan vara ett exempel på att en hierarkisk interaktion mellan lärare och vårdnadshavare kan leda till att vårdnadshavare avsäger sig delaktighet i förskolans utbildning eftersom de inte får något inflytande över situationen.

Vårdnadshavare saknar kunskap om läroplanen

Ett perspektiv som förskollärare och barnskötare uppfattar som problematiskt är att vårdnadshavare saknar kunskap om förskolans läroplan för att kunna utöva sitt inflytande över förskolans utbildning. Mika berättar “vi har gett dem arbetsplanen. Läs igenom arbetsplanen så att du vet vad våra mål är, vad våra fokusområden är för i år, om du har frågor”. Här ser vi hur vårdnadshavare uppmuntras till att läsa igenom förskolans mål samt arbetsplanen för terminen. Här kan vi skönja att Alasuutaris (2010) vertikala ram gör sig synlig där det skapas en hierarki i interaktionen mellan förskolans pedagoger och vårdnadshavare (ss. 153-155). Mika synliggör för föräldrarna att det är läroplanen som bestämmer vad som gäller för förskolans utbildning. Mika berättar vidare: “Nu känner jag mig väldigt självsäker och bekväm med att berätta för föräldrar, det är inte så vi jobbar på förskolan”. Utifrån sin yrkesprofession är Mika skyldig till att arbeta för och förmedla läroplanens mål och riktlinjer. Läroplanen positionerar på så vis, enligt vårt tolkning, Mika som expert över hur förskolans utbildning ska bedrivas. Föräldrarna blir underordnade i relation till Mika då de förväntas acceptera det läroplanen och Mika menar är förskolans uppdrag.

Problematiska faktorer som förskolan inte kan påverka

Tidsbrist

Sasha berättar att ett hinder för vårdnadshavare ska kunna utöva inflytande över förskolans utbildning är vårdnadshavarnas egen tidsbrist.

Jag tror att föräldrar idag är så upptagna att de har inte tid. Vissa föräldrar, du vet, de har bråttom, de lämnar sitt barn, hej, ha en bra dag och hejdå. Och vi försöker berätta vad vi tänkte göra idag... och de bara, ja, ja, jag vet, vi litar på er! Och så är de borta. (Sasha)

Förskolan försöker delge föräldrarna information som de kan ha användning för i sin rätt att utöva inflytande över förskolans utbildning, men föräldrarna kan inte ta emot den på grund av tidsbristen i sitt eget liv. Förskolan kan inte påverka hur föräldrar väljer att disponera sin tid. Förskolan kan visa öppenhet för föräldrars inflytande, men föräldrarna måste själv välja att utöva inflytande över förskolans utbildning. En hierarkisk positionering, som Alasuutari (2010) skriver om, där förskollärare och barnskötare har den största makten kan tänkas vara oundviklig i sådana här situationer (s. 155). Det är av betydelse att vi ser att det i sådana här fall inte är förskollärarna och barnskötarna själva som sätter sig i den här positionen, utan det är vårdnadshavarna som positionerar dem på detta vis. Vårdnadshavarna väljer bort att utöva demokratiska praktiker för att dom inte har tiden till det. Hur mycket än förskolan önskar att demokratiska praktiker ska få gälla på förskolan så går det inte om vårdnadshavarna inte har tid. Istället för att ta sig tiden att utöva inflytande över förskolans utbildning så väljer vårdnadshavarna att lita på förskolan. Det kan vara av betydelse att reflektera över vad som kan hända om vårdnadshavarna tappar sin tillit för förskolan. Ligger makten egentligen hos vårdnadshavarna, och inte hos förskollärarna och barnskötarna, om förskolan behöver arbeta för att bevara vårdnadshavarnas tillit?

Orimliga krav

Förskollärare och barnskötare lyfter att det är problematiskt när vårdnadshavare utövar sitt inflytande genom att ställa orimliga krav på dem och förskolans utbildning. Charlie berättar att det finns vårdnadshavare som vill påverka hur de ska tycka och hur de ska utföra sitt arbete.

Det kanske är när dom kommer med orimliga krav, med sjuka barn kanske, att dom minsann tycker att barnet inte är sjukt. Det kanske inte är inflytande, men det är att dom ändå vill vara med och påverka hur vi ska tycka. (Charlie)

Det Charlie berättar om berör omsorgen i förskolans utbildning. Charlie är osäker på om vårdnadshavarnas agerande räknas som inflytande, medan vi anser att det är en form av inflytande. Eftersom vårdnadshavaren tydligt vill påverka förskolans beslut om att deras barn är friskt nog att delta i utbildningen. Om förskolan eller vårdnadshavaren fick sista ordet i Charlies berättelse framkom inte genom vår undersökning.

Alex berättar om en vårdnadshavare som tydligt påpekar att hans barns kläder inte får hamna någon annanstans än på barnets hylla. I den här berättelsen framkommer det om det är förskolan eller vårdnadshavaren som får anpassa sig. Även om förskollärarna och barnskötarna förklarar för vårdnadshavaren att det inte är lätt att se till att hans barns kläder alltid hamnar på rätt hylla, så anser vårdnadshavaren att det är förskolans uppdrag att se till att det blir så. Alex berättar vad konsekvensen blev av detta: "Det är klart att det var jobbigt, man hade ju hela tiden den här, nu kommer dom, var är alla grejjer". Eftersom vårdnadshavaren inte kunde se situationen utifrån förskolans perspektiv så blev konsekvensen att förskolan försökte anpassa sig till vårdnadshavarens vilja. Det skulle kunna kopplas till Alasuutari (2010) vertikala ram som innebär en hierarkisk relation mellan förskola och vårdnadshavare. Enligt Alasuutari (2010) är det förskolläraren som anses besitta makten inom den vertikala ramen (ss. 153-155). Alex berättelse synliggör å andra sidan att även vårdnadshavare kan positionera sig som den som vet bäst och därmed förvänta sig att förskolan ska lyssna och anpassa sig efter dennes vilja.

Problematiska attityder

En annan faktor som förskollärare och barnskötare lyfter upp som problematisk är vårdnadshavarens attityder när de utför sitt inflytande över förskolans utbildning. Hur vårdnadshavare agerar är avgörande för om förskollärare och barnskötare uppfattar deras inflytande som problematiskt eller inte. Rio berättar "Hon var lite arg över det först och sedan förklarade jag det och sen tyckte hon att det var nog okej.[...] Men istället för att typ vara arg så skulle hon kunnat frågat varför...". Här ser vi en önskan om att vårdnadshavaren skulle ha kunnat fråga förskolan vad syftet är med undervisningen istället för att agera i affekt i kommunikationen. På vilket sätt vårdnadshavare väljer att utöva sitt inflytande är något som står utanför förskolans kontroll, men har ändå en påverkan på de som arbetar i förskolan. Vi tolkar det som att Moss demokratiska praktiker innefattar både tydliga kategorier som bör finnas med i en demokratiskt styrd verksamhet och önskade attityder från deltagarna för att möjliggöra demokratiska beslut. Attityderna som behövs i demokratiska processer är erkännandet av att det kan finnas olika perspektiv gällande en fråga samt att välkomna

både nyfikenhet och osäkerhet i en demokratisk process (Moss 2007, s. 13). Vi tolkar det som att ett inlyssnande förhållningssätt från alla parter, i detta fall från både förskola och vårdnadshavare, är av betydelse för demokratiska praktiker i förskolan där vårdnadshavares inflytande ingår.

Sammanfattningsvis visar vårt resultat, för den här kategorin, att förskollärare och barnskötare uppfattar en variation av problematiska faktorer gällande vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Utifrån våra resultat har vi försökt undersöka hur maktförhållandena ser ut mellan förskola och vårdnadshavare inom varje problematiskt område. Detta för att synliggöra om det är förskolan, vårdnadshavarna eller båda två som har mest makt över den problematik som uppstår gällande vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Utifrån Alasuutaris (2010) vertikala ram har vi, genom vår analys, fått fram att förskollärarna och barnskötarna är de som till största delen positioneras som experter i situationer som blir problematiska utifrån vårdnadshavares inflytande. I endast få fall positionerar sig vårdnadshavarna som experten i fråga (ss. 153-155). Detta innebär att förskollärare och barnskötare är de som oftast besitter mest makt i interaktionen med vårdnadshavare som vill utöva sitt inflytande över förskolans utbildning. Detta kan innebära att vårdnadshavares inflytande begränsas eller uteblir. I en del fall uppfattar vi att förskollärarna och barnskötarna anser att förskolan begränsar vårdnadshavares inflytande genom att ställa för höga krav på dem. I andra fall ser vi att förskollärare och barnskötare uppfattar att vårdnadshavares inflytande behöver begränsas då deras inflytande inte går i linje med förskolans läroplan.

8. Diskussion & slutsatser

Syftet med vår studie är att undersöka hur förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. De frågeställningar som behandlas i vår undersökning handlar om förskollärare och barnskötarens uppfattningar och tolkningar om vad vårdnadshavares inflytande innebär, hur inflytandet tar sig i uttryck samt vilka förutsättningar och hinder som påverkar vårdnadshavares inflytande. I vår undersökning har vi behandlat de här frågorna utifrån teoretiska perspektiv om maktförhållanden och demokrati. Detta för att vi anser att makt och demokrati hör samman med vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Vår undersökning visar att maktförhållandet i interaktionen mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare påverkar vårdnadshavarnas möjligheter till inflytande. Vår undersökning visar även att ett öppet klimat som välkomnar ifrågasättande är viktiga demokratiska praktiker som kan leda

till att vårdnadshavare har större möjligheter att utöva sin rätt till inflytande över förskolans utbildning. Enligt vår uppfattning så är ett förtydligande från Skolverket om vad vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning innebär något som kan vara av betydelse för både de som arbetar i förskolan och för vårdnadshavare. Utifrån vår undersökning har vi tolkat det som att vårdnadshavares inflytande är viktigt med tanke på att förskolan ska vila på demokratisk grund. Det finns troligtvis fler tolkningar och därför anser vi att ett förtydligande från Skolverket skulle kunna underlätta arbetet med vårdnadshavares inflytande i förskolan.

Vårt resultat visar på att förskollärares och barnskötarens uppfattningar om vad vårdnadshavares inflytande innebär gav minst utvecklade och omfattande svar jämfört med svaren till våra andra frågeställningar i undersökningen. Under intervjuerna upplevde vi en osäkerhet hos våra intervjupersoner gällande vad vårdnadshavares inflytande innebär. Genom förskollärarnas och barnskötarnas svar kunde vi slutligen ringa in att de uppfattar att vårdnadshavares inflytande innebär delaktighet och samarbete. Alasuutari (2010) undersöker hur inflytandet ser ut i samarbetet mellan förskollärare och föräldrar. Så som vi tolkar Alasuutari så använder hon samarbete och inflytande som två skilda begrepp med olika innebörder. Hon menar inte på att samarbete och inflytande är samma sak, vilket skiljer sig från vår undersökning där förskollärares och barnskötarens uppfattningar lutar mer åt att inflytande och samarbete har näst intill samma betydelse (s. 150). Utifrån vår undersökning upplever vi att det finns ett behov av att definiera vad begreppet inflytande innebär. Under våra intervjuer upplevde vi att samarbete och delaktighet är begrepp som förskollärare och barnskötare är vana och trygga med att använda, medan begreppet inflytande skapar frågetecken och en osäkerhet hos förskollärare och barnskötare.

Förskollärare och barnskötare uppfattar att vårdnadshavare utövar sitt inflytande över både lärande och omsorg i förskolans utbildning. Vårdnadshavares inflytande uttrycks bland annat genom att de önskar skolifierad undervisning och att de vill ha inflytande över barnets välbefinnande på förskolan. Utifrån Alasuutaris (2010) vertikala och horisontella ram visar vårt resultat på att vårdnadshavare har mindre makt och inflytande över lärandet än omsorgen i förskolans utbildning. En jämnare maktfördelning råder mellan förskollärare/barnskötare gällande omsorgen och därmed har vårdnadshavarna större möjligheter till att utöva sitt inflytande över den delen i utbildningen. Utifrån vårt resultat har vi reflekterat över hur det kommer sig att förskollärare och barnskötare möjliggör vårdnadshavares inflytande gällande barnens omsorg, men begränsar deras inflytande gällande barnens lärande. En möjlig tanke är att en god omsorg om ett barn kräver att de som utför

omsorgen känner barnet. Därför kan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare tänkas få ett utbyte av varandra eftersom de båda känner barnen och därmed kan de tillsammans öka barnets välbefinnande både på förskolan och hemma. Vårt resultat går i linje med Einarsdottir och Jonsdottirs (2019) studie, där förskollärare är tillmötesgående när vårdnadshavare utövar inflytande över barnets omsorg, men avvaktande och begränsande gällande vårdnadshavares inflytande över barnets lärande (s. 183-184). Vårt resultat visar på att förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavare som gränsöverskridande när de utövar inflytande över pedagogiken. Vårt resultat visar på att Alasuutaris (2010) vertikala ram där en hierarkisk interaktion, med pedagogen som expert, framkommer ofta när vårdnadshavare vill ha inflytande över pedagogiken i förskolans utbildning (ss. 153-155). Enligt vår mening så är det tydligt att förskollärarna och barnskötarna i vår undersökning positionerar sig som experter eftersom de är ålagda att följa läroplanen. En möjlig tanke är att det inte är förskollärarna och barnskötarna själva som positionerar sig som experter, utan att det är Skolverket som gör det genom läroplanen. Följer förskollärare och barnskötare inte läroplanen så begår de tjänstefel. Det är deras uppdrag att se till att förskolans utbildning följer läroplanens mål och riktlinjer.

Utifrån vårt resultat ställer vi oss frågan om en medvetenhet hos vårdnadshavarna om förskolans mål och riktlinjer är en förutsättning för att de ska kunna utöva inflytande över förskolans utbildning. Är det då förskolan eller vårdnadshavarnas ansvar att öka vårdnadshavarnas kunskap gällande läroplanen? I läroplanen står det att det är arbetslagets ansvar att vara tydliga gällande utbildningens mål och innehåll för att möjliggöra för vårdnadshavare att utöva sitt inflytande. I läroplanen står det ingenting om att förskolan kan förvänta sig att vårdnadshavare ska vara pålästa om läroplanens innehåll. Samtidigt så står det att vårdnadshavarna har rätt till inflytande över förskolans utbildning (Skolverket 2018, ss. 6, 17). Behöver förskolan betona tydligare för vårdnadshavarna att de behöver ha kunskap om förskolans läroplan för att kunna utöva sitt inflytande? Detta för att vårdnadshavarna ska kunna få en förståelse för inom vilka ramar de kan påverka förskolans utbildning och inte. Detta kan å ena sidan kopplas till Alasuutaris (2010) vertikala ram genom att läroplanen positionerar förskollärare och barnskötare som experter som har i uppdrag att informera vårdnadshavarna inom läroplanens mål för att de ska kunna utöva sitt inflytande. Det skapas då en hierarkisk relation där förskollärare och barnskötare blir överordnade och vårdnadshavare blir underordnade. Å andra sidan finns även möjligheten att applicera Alasuutaris (2010) horisontella ram i den här situationen. När förskolan ger vårdnadshavarna information om utbildningens mål och riktlinjer så synliggörs en strävan från förskolans håll att

möjliggöra för vårdnadshavarna att positionera sig på en mer jämlik nivå i relation till förskollärare och barnskötare där båda parter delar samma medvetenhet om vad som gäller för förskolans utbildning. Enligt vår tolkning är förskollärare/barnskötare överordnade vårdnadshavarna oavsett hur de interagerar, men hur de väljer att använda sin makt har betydelse för demokratin och vårdnadshavares inflytande.

När förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare så långt som möjligt interagerar med varandra som om de vore jämlika parter skapas en demokratisk miljö vilket möjliggör vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Vi ser att det finns risker när det å andra sidan skapas en hierarkisk interaktion mellan förskollärare/barnskötare och vårdnadshavare. När förskollärare och barnskötare positionerar sig som experter över förskolans utbildning finns risken att förskollärare och barnskötare, som Nakagawa (2000) skriver, skapar en "ideal förälder". Denna "ideal" förälder står för de förväntningar förskollärare och barnskötare har på föräldrars engagemang och på deras val av inflytande över förskolans utbildning (s. 447). Vi ställer oss frågan hur en sådan föreställning om en ideal förälder påverkar den demokratiska praktiken som förskolan ska vila på? Enligt Moss så krävs det ett medvetet arbete för att skapa en demokratisk praktik. Respekt för mångfald och erkännandet av olika perspektiv och åsikter är, enligt Moss, två grundbultar i en demokratisk praktik (s.13). Föreställningen om en ideal förälder skulle därmed kunna skapa ett hinder för det demokratiska arbetet i förskolan eftersom förskollärare och barnskötare istället bör sträva efter att välkomna mångfald samt olika perspektiv och åsikter från vårdnadshavarna.

Den kategorin i vår analysmodell som har mest utvecklande och omfattande svar handlar om vilka förutsättningar som möjliggör vårdnadshavares inflytande. Under intervjuerna var förskollärarna och barnskötarna trygga och säkra i sina svar. De berättade att tillit, kommunikation, ett lyssnande förhållningssätt och kontakt-byggande möten är förutsättningar som möjliggör för vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning. Vi anser att även om förskollärarna och barnskötarna i vår undersökning inte nämner ordet demokrati som begrepp kan deras beskrivningar kopplas till demokratiska praktiker. Moss (2007) menar att det krävs ett medvetet val för att främja en demokratisk förskola (s. 13). Vårt resultat visar på att det finns en osäkerhet och eventuellt en omedvetenhet hos förskollärare och barnskötare om vad vårdnadshavares inflytande innebär. För att möjliggöra vårdnadshavares inflytande samt främja ett demokratiskt arbete i förskolan anser vi att det behövs ett tydliggörande från Skolverket om vad vårdnadshavares inflytande innebär. Utifrån ett maktperspektiv tolkar vi att förskollärares och barnskötarens strävan efter att skapa bra

förutsättningar för vårdnadshavares inflytande kan kopplas till Alasuutaris (2010) horisontella ram. Utifrån den horisontella ramen försöker förskollärare och barnskötare undvika ett hierarkiskt maktförhållande. Genom att förskollärare och barnskötare skapar ett öppet och demokratiskt klimat möjliggörs vårdnadshavares inflytande och att de lyfter upp vårdnadshavarnas kunskap som betydelsefull.

Den fenomenografiska ansatsen handlar om att belysa olika variationer av hur ett fenomen uppfattas (Larsson 1986) samt hur mening skapas utifrån fenomenet (Larsson & Holmström 2007, s. 56-57). I vår undersökning undersöker vi hur förskollärare och barnskötare uppfattar arbetet med vårdnadshavares inflytande i förskolan. De förskollärare och barnskötare som intervjuades i vår undersökning gav mest utvecklade och omfattande svar gällande förutsättningar som möjliggör vårdnadshavares inflytande. Samtidigt märkte vi att det fanns en osäkerhet gällande frågor om hur de uppfattar innebörden av vårdnadshavares inflytande. Dessa frågor gav mindre utvecklade och omfattande svar. Vi tolkar vårt resultat som att förskollärare och barnskötare anser att det är meningsfullt och viktigt att de skapar förutsättningar som möjliggör för vårdnadshavares inflytande. En möjlig förklaring till att förskollärare och barnskötare gav tydliga och utvecklande svar gällande arbetet med att skapa de rätta förutsättningarna för vårdnadshavares inflytande kan bero på att det arbetet är konkret och därför är lättare att sätta ord på. Innebörden av vårdnadshavares inflytande är något mer abstrakt och kan leda till en osäkerhet hos förskollärarna och barnskötarna. Osäkerheten kan även bero på att läroplanen inte, i någon större utsträckning, utvecklar vad vårdnadshavares inflytande innebär.

8.1 Didaktiska implikationer

Förskollärare och barnskötare i vår undersökning uttrycker en osäkerhet gällande innebörden av vårdnadshavares inflytande. Vi kopplar det resultatet till att läroplanen är otydlig i sin formulering av vad vårdnadshavares inflytande innebär. Läroplanens otydlighet kan skapa förvirring som kan leda till att förskolan inte prioriterar arbetet med vårdnadshavares inflytande i någon större utsträckning. Eftersom förskolan ska vila på demokratisk grund anser vi att arbetet med vårdnadshavares inflytande måste ske medvetet och med ett tydligt syfte. Annars finns det en risk att förskolan kan begränsa vårdnadshavarnas rätt till inflytande. Som blivande förskollärare anser vi att osäkerheten skulle kunna minskas genom att förskollärarytbildningen stärks gällande vad vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning innebär.

8.2 Vidare forskning

Vårt val av metod för den här undersökningen samt den fenomenografiska forskningsansatsen förhindrar att vårt resultat kan generaliseras till den större populationen (Patel & Davidson 2019, s. 141). Därför föreslår vi att forskning som kan leda till mer generaliserande resultat gällande hur vårdnadshavares inflytande kan tolkas kan vara något av intresse. Även forskning om hur förskolor arbetar med vårdnadshavares inflytande i praktiken skulle vara intressant. Detta för att möjliggöra ett bredare reflektionsunderlag för förskollärare och barnskötare, som förhoppningsvis kan leda till nya sätt att arbeta med vårdnadshavares inflytande.

Referenslista

Addi-Raccah, A. & Arviv-Elyashiv, R. (2008). Parent Empowerment and Teacher Professionalism - Teachers' Perspective. *Urban Education*, (43)3, ss. 394-415.

Alasuutari, M. (2010). Striving at partnership: parent-practitioner relationships in Finnish early educators' talk, *European Early Childhood Education Research Journal*, (18)2, ss. 149-161.

Einarsdóttir, J. & Jónsdóttirs, A.H. (2019). Parent-preschool partnership: many levels of power. *Early Years*, 39(2), ss. 175-189.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2012). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, J. & Holmström, J. (2007). Phenomenographic or phenomenological analysis: does it matter? Examples from a study on anaesthesiologists' work, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, (2)1, ss. 55-64.

Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.

Löfdahl Hultman, A. & Ribaeus, K. (2021). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.

Moss, P. (2007). Bringing politics into the nursery: early childhood education as a democratic practice. *European Early Childhood Education Research Journal*, (15)1, ss. 5-20.

Nakagawa, K. (2000). Unthreading the Ties That Bind: Questioning the Discourse of Parental Involvement. *Educational Policy*, 14(4), ss. 443-472.

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder*. 5 upp. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2021) *Samverkan med föräldrar och vårdnadshavare - en teoretisk modell*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-samverkan-med-hem-och-varnads-havare/samverkan-med-foraldrar-och-varnads-havare---en-teoretisk-modell> [2021-11-18]

Vetenskapsrådet (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Uljens, M. (1989). *Fenomenografi - forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2009). *Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet* (Regeringens proposition 2009/10:165). Stockholm: Regeringskansliet.

Otryckta källor:

Intervju med Alex.

Intervju med Charlie.

Intervju med Kim.

Intervju med Rio.

Intervju med Sasha.

Bilagor

Bilaga 1: Samtyckesblankett

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Samtycke till behandling av personuppgifter i samband med studentarbete vid Södertörns högskola

Vi är student/studenter på det erfarenhetsbaserade förskolläraryrket vid Södertörns högskola. Under höstterminen 2021 skriver vi vårt examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och vårt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om hur förskollärare och barnskötare uppfattar vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning.

För att samla in material till studien skulle en av oss gärna vilja intervjua dig som förskollärare eller barnskötare via Zoom eller liknande under veckorna 43-44. Intervjun tar ca en timme och med din tillåtelse önskar vi att anteckna skriftligt och använda ljudupptagning för att kunna spela in intervjun för att sedan transkribera och analysera den.

Jag samtycker till att Södertörns högskola behandlar följande personuppgifter i examensarbete i enlighet med nedanstående beskrivning.

Vilka personuppgifter kommer att behandlas?

- namn
- telefonnummer
- e-postadress
- inspelat ljudmaterial

Vad är syftet med behandlingen av personuppgifter?

Vi behöver behandla kontaktuppgifter (namn, telefonnummer, e-postadress) för att arrangera intervjuer för vår studie och inspelat ljudmaterial för att bevisa våra slutsatser i vårt studentarbete.

På vilken rättslig grund kommer personuppgifterna att behandlas?

Personuppgifterna behandlas med **ditt uttryckliga samtycke**. Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Om du inte

samtycker till personuppgiftsbehandlingen kan du göra det utan att drabbas av negativa konsekvenser.

Lagringsform och skyddsåtgärder:

Dina personuppgifter kommer att förvaras i enlighet med GDPR:s krav, elektroniskt på Södertörns Högskolas molntjänst. Insamlad material från intervjun kommer att anonymiseras och all data som inte är relevant för vår undersökning kommer att tas bort för att skydda din integritet.

Lagringstid och gallring:

Alla personuppgifter samt relevanta blanketter kommer att bevaras tills examensarbetet är betygsatt och därefter gallras dvs raderas. Försäkran om gallringen/raderingen lämnas i form av gallringsprotokoll till handledaren för studenternas examensarbete.

Vilka är mina rättigheter?

Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att få ta del av samtliga personuppgifter om dig som hanteras (registerutdrag) Du har även rätt att få dina uppgifter rättade vid fel. Du har även rätt att begära radering, begränsning eller invända mot behandling av personuppgifter. Fortsättningsvis har du rätt till dataportabilitet, dvs. rätt att överföra personuppgifter från en personuppgiftsansvarig till en annan "utan att hindras". Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att behöva ange orsak.

Vem ska jag vända till om uppgifter är felaktiga eller jag vill ångra mitt samtycke?

Behöver du få felaktiga uppgifter rättade, komplettera med saknade uppgifter (rättelse) eller ångrar du ditt samtycke (återkallelse) kan du i första hand kontakta ansvarig student och/eller dennes handledare (se kontaktuppgifter nedan). Du kan även vända dig till Södertörns högskolas dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Personuppgiftsansvarig: Södertörns högskola är juridiskt ansvarig för studentens personuppgiftsbehandlingar i studentarbeten. Du kan alltid nå Södertörns högskola via e-post registrator@sh.se eller telefon 08 608 40 00.

Dataskyddsombud: Har du funderingar eller klagomål om hur dina personuppgifter behandlas kan du alltid vända dig till Södertörns högskolas dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Klagomål: Är du inte nöjd med högskolans hantering av dina personuppgifter har du alltid rätt att lämna klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten. Du når dem via e-post: imy@imy.se eller telefon 08-657 61 00.

Kontaktuppgifter till ansvarig(a) student(er) och handledare:

Namn på kursen: Självständigt vetenskapligt arbete

Institution: Södertörns Högskola, Lärarutbildning

Handledare:

Raili Uibo

Studenter:

Cecilia Johansson

Eleen Yu

.....

Genom mitt undertecknande nedan bekräftar jag att jag har tagit del av ovanstående information och är införstådd med hur mina personuppgifter kan komma att behandlas. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Datum och ort:

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga 2: Intervjuguide

Syfte med intervjun:

- Syftet är att undersöka vårdnadshavares inflytande över både omsorg och lärande i förskolans utbildning för att få reda på gränsdragnings processer kan se ut.
- Vi vill undersöka både omsorg och lärande. Om det ena, lärande/omsorg, inte tas upp spontant av intervjupersonen så kommer vi ställa följdfrågor om detta.
- Vi kommer fråga intervjupersonen om konkreta exempel för att sedan ställa följdfrågor.

Orientering innan intervjun:

- Berätta kort för intervjupersonen om syftet med intervjun: syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare och barnskötare uppfattar arbetet med vårdnadshavares inflytande över förskolans utbildning.
- Berätta kort för intervjupersonen om hur användningen av ljudinspelningen kommer fungera: Intervjun kommer att spelas in, vi berättar för intervjupersonen när vi börjar inspelningen och när den avslutas under intervjun.
- Innan intervjun börjar så frågar vi intervjupersonen om hen har några frågor.

Intervjufrågor:

1. Vad betyder vårdnadshavares inflytande för dig?
 - a. Vad tycker du är syftet med vårdnadshavares inflytande? Varför står det med i läroplanen tror du?
2. Hur kan vårdnadshavares inflytande se ut på din förskola?
 - a. Hur arbetar ni konkret för att bjuda in vårdnadshavare till inflytande?
 - b. Upplever du att föräldrar tar eget initiativ till inflytande? Hur kan det se ut?
3. Vad uppfattar du att vårdnadshavare vill ha inflytande över?
4. Skulle du vilja berätta om någon positiv erfarenhet av vårdnadshavares inflytande?
 - a. Varför upplever du just det som något positivt?
 - b. Beskriv *hur* vårdnadshavaren utövade sitt inflytande.
 - c. Hur reagerade du och varför?
 - d. Följde du upp händelsen på något sätt efteråt?
3. Skulle du vilja berätta om någon negativ erfarenhet av vårdnadshavares inflytande?
 - a. Varför upplever du just det som något negativt?
 - b. Beskriv *hur* vårdnadshavaren utövade sitt inflytande.

- c. Var det *hur* vårdnadshavaren uttryckte sig eller *vad* den påtalade som var problematiskt?
 - d. Varför reagerade vårdnadshavaren på det sättet tror du?
 - e. Hur reagerade du och varför?
 - f. Följde du upp händelsen på något sätt efteråt?
6. Om du fick önska, hur skulle du vilja att vårdnadshavares inflytande ska se ut på din förskola?

Uppföljning efter intervjun:

- Fråga om intervjupersonen har något mer att lägga till om ämnet.
- Fråga intervjupersonen om hens upplevelse av intervjun.